

**Československý
ústav zahraniční**

BULLETIN

ČERVENEC, SRPEN, ZÁŘÍ 2024

Na členské schůzi
11. září byla
předsedkyní ČSÚZ
jednomyslně zvolena
Hana Hlaváčková.

ČSÚZ existuje již 95 let

Z členské schůze ČSÚZ

Česká beseda Záhřeb slavila v Praze

Účastnice sokolského sletu z USA navštívily ČSÚZ

Prezident Petr Pavel obdivoval krajany v Texasu

Děti ze Zakarpatské Ukrajiny v Praze

Češi v exilu po únoru 1948

Velvyslankyně Mexika navštívila ČSÚZ

BULLETIN

ČESKOSLOVENSKÉHO ÚSTAVU ZAHRANIČNÍHO

ČERVENEC, SRPEN, ZÁŘÍ 2024

Před začátkem školního roku zaslal ČSÚZ tradičně pro všechny prvňáčky balíčky výtvarných potřeb do českých škol v Daruvaru, Záhřebu, Končenicí, Ivanovu Selu, Hercegovci a ve Vídni.

Vážení členové Československého ústavu zahraničního,

dovolte mi, abych Vám poděkovala za to, že jste mě jednomyslně zvolili předsedkyní Československého ústavu zahraničního na členské schůzi 11. září 2024. Zvolení předsedkyní Československého ústavu zahraničního mi přináší radost, ale i velkou zodpovědnost vůči Vám i našim krajanům.

Máme před sebou mnoho úkolů. Jsme Československý ústav zahraniční a to nás zavazuje k rozvíjení sounáležitosti Čechů a Slováků. Ale nezapomínejme na krajany ve světě, protože naším posláním je péče o ně a jejich potomky.

V roce 2028 oslaví Československý ústav zahraniční úctyhodných 100 let a to nás zavazuje i nadále prezentovat veřejnosti historii, současnou činnost a naše atraktivní plány do budoucnosti.

Máme před sebou mnoho úkolů, projektů a věřím, že je uskutečníme. Děkuji všem sponzorům a přispěvatelům za jejich podporu, které si velice vážím.

Chci být dobrou předsedkyní a přeji si, aby nám všem bylo v ČSÚZ dobře a něco nám každému dal.

A handwritten signature in cursive script, reading "Hana Hlaváčková".

Hana Hlaváčková
předsedkyně

ČSÚZ existuje již 95 let

O Čechoslovácích za hranicemi našeho státu

V letošním roce si připomínáme 95 let existence Československého ústavu zahraničního, který byl založen 20. prosince 1928. Jaké myšlenky tehdy vedly zakladatele ČSÚZ k vytvoření instituce pro spolupráci s krajany, tedy zahraničními Čechy a Slováky? Na tuto otázku můžeme najít odpověď mimo jiné ve sborníku, který na začátku dvacátých let dvacátého století redigoval historik, politik a zakladatel české knihovnědy doc. PhDr. Zdeněk Tobolka. Kapitola pojednávající o Česích a Slovácích žijících v zahraničí do něj napsal doc. JUDr. Jan Auerhan, který se stal prvním předsedou ČSÚZ. Podal stručný statistický přehled o stavu našich nejdůležitějších menšin v zahraničí na začátku dvacátého století.

JUDr. Auerhan nejprve popsal stav krajanské menšiny v Rakousku před první světovou válkou. S jeho závěry jsme vás seznámili v minulém čísle Bulletinu. Jako druhou nejvýznamnější českou komunitu pak popsal Čechy v Jugoslávii. Závěr své stati věnoval vystěhovalctví na americký kontinent.

Ze statistických údajů z let 1899-1910 vydedukoval, že čeští vystěhovalci do Ameriky tam odcházeli s úmyslem trvale se tam usadit. Ve sledovaném období tam přišlo 176 729 českých přistěhovalců z Rakousko-Uherska. 74% jich bylo ve věku od 14 do 45 let, 20% bylo mladších, zbytek byl starší. Čtvrtina českých přistěhovalců byli vyučení průmysloví dělníci, 11,4% byli zemědělci, 7,5% nádeníci, 15,38% služebnictvo, 2% uvedla volné povolání, 39% bylo bez povolání. V roce 1910 bylo v USA úředně zjištěno, že tam žije 539 392 Čechů (přičemž 228 738 z nich bylo narozeno mimo území USA a 310 654 se sice už v USA narodilo, ale z českých rodičů). Tady ale JUDr. Auerhan upozorňuje, že ve skutečnosti bylo Čechů v USA podstatně víc, ale ve sčítání prostě nebyli podchyceni.

Nejvíce Čechů bylo napočteno v Illinois (124 225), Nebrasce (50 680), Ohio (50 004), New Yorku (47 400), Wisconsinu (45 336), Texasu (41 080), Minnesotě (33 247) a Iowě (32 050). „Dle povolání jsou Češi na vesnicích zemědělci, ve městě se živí řemesly, prací v továrnách a obchodem. Některá pro Čechy významná zaměstnání jsou doutníkoví dělníci, stavební dělníci, krejčí a j.. Rozvrstvení dle náboženského vyznání je zcela jiné, než ve staré vlasti,“ napsal JUDr. Auerhan. Podle statistických údajů se přes polovinu českých přistěhovalců nehlásilo k žádné církvi, 25% byli katolíci, 10% protestanti.

Češi v USA posílali své děti do veřejných anglických škol nebo do katolických farních škol a krajanské spolky pak z dobrovolných příspěvků provozovaly jazykové školy, kde se vyučovala čeština. Rozvoj doznala i česká žurnalistika. První český časopis vznikl už v roce 1860 a v následujících padesáti letech vycházelo střídavě kolem 326 českých časopisů. Do roku 1920 se jich ale udrželo už jen 85. Také spolkový život byl v české komunitě v USA velmi čilý. Na začátku 20. století existovalo odhadem na 2500 loží a klubů. Nejrozšířenější byla podpůrná bratrstva, která vyplcela

podpory nemocným členům nebo jejich pozůstalým. Ale existovaly i spolky pěvecké a divadelní a samozřejmě jednoty sokolské.

K vytvoření přesnější představy o síle Čechů v Americe zmínil JUDr. Auerhan ve své stati informace o Čechích v Chicagu kolem roku 1910. „Mají 5 katolických a 6 protestantských kostelů, 12 vlastních škol, 6 divadel a tělocvičen. Dále mají 2 banky, 2 pivovary, 2 velkoobchody smíšeným zbožím, 2 klenotnické velkoobchody, 7 továren na dveřní a okenní rámy, 1 kotlárnou, 1 kamenotiskárnu a 6 knihtiskáren. Vycházejí zde 2 české deníky (každý má 3000 odběratelů), 7 týdeníků a 1 měsíčník.“ Češi měli v té době své zástupce ve všech odvětvích městské správy. Pozemkový a ostatní majetek tamních Čechů měl úhrnnou cenu 30 milionů dolarů.

JUDr. Auerhan zmínil také v krátkosti českou komunitu v Jižní Americe, kde před první světovou válkou byly registrovány dva české spolky v Buenos Aires v Argentině. Počet Čechů v Argentině se celkově odhadoval na 3000. Byli usazení zejména ve městech, ale na 50 českých farmářů bylo v Presidente Roque Saenz Peña, kde pěstovali bavlnu. Kolem 2000 českých přistěhovalců bylo registrováno také v Brazílii, kde v Sao Paulo působil spolek Slavia a kde byla i Česká doplňovací škola.

Hebr

Škola Vojty Náprstka v Chicagu.

Z členské schůze ČSÚZ

Předsedkyní zvolena jednomyslně Hana Hlaváčková.

V souladu se stanovami se 11. září v Kongresovém sále Českého svazu vědeckotechnických společností v Praze uskutečnila členská schůze Československého ústavu zahraničního. Cílem bylo bilancovat činnost za uplynulé tři roky, schválit změnu stanov, schválit nové projekty na příští tříleté období a zvolit vedení ČSÚZ. Ještě před zahájením jednání přednesl člen správního výboru profesor PhDr. Ivo Barteček vzpomínku na zesnulého předsedu ČSÚZ Jaromíra Šlápotu.

Vzpomínka na Jaromíra Šlápotu

*Milé dámy, Milí pánové, Milé kolegyně, Milí kolegové,
Milý Jaromíre,
budu pro počátek hovořit v přítomném čase.*

Milý Jaromíre, víš, že jsi s námi – a nemožno jinak. Současně hovořím z osobní zkušenosti a snad tomu tak je i za jiné. Známe se dvacet let a mnozí z kolegyně a kolegů v ústavu pod Tvým vedením se znáte třicet a více let.

Ve spojitosti s Tvým jménem se mi vyjeví šestero poznamenání:

- Všechna společná léta byla lidsky příjemná.*
- Vždy jsem se do Československého ústavu zahraničního těšil.*
- Dokázal jsi nás zvládat i ovládat.*
- Nikdy jsem nepocítil žádnou dramatickou nevoli.*
- Pokud jsme vedli rozpravu a lišili ve vyústění, s rozšafností jsi situaci vyřešil konstatováním: „nech mě domluvit“ či důrazněji: „... vy akademici“ a nejdůrazněji: „bud stručný!“*
- Budu stručný.*
- Milý Jaromíre, máme Tě rádi a zůstane tomu tak. Poslední věta je jedenáctým příkázáním, které jsi mě naučil: „Vína nezředíš!“*

Prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc.

Na snímku zleva Mgr. Marta Gellová, PhDr. Libuše Benešová, PhDr. Mgr. Tomáš Doležal, Ing. Vladimír Bezděk, M.A. a Hana Hlaváčková.

Jednání řídil místopředseda ČSÚZ Ing. Vladimír Bezděk, M. A., zprávu o činnosti za období 2021 až 2024 přednesla předsedkyně Hana Hlaváčková. Vysvětlila, že v tomto období uskutečnil ČSÚZ méně projektů zejména následkem pandemie covidu, absencí státní podpory a úbytkem příspěvků členů. Na tomto místě poděkovala všem členům, kteří, v souladu se stanovami, finančně přispívali k úspěšným výsledkům činnosti ČSÚZ. Díky nim mohl ČSÚZ uskutečnit řadu projektů, které pomohly krajanům a jejich dětem zajistit co nejlepší podmínky pro výuku a vzdělávání v českých školách v zahraničí. Například finanční příspěvky na pořízení notebooků, interaktivních tabulí, pomůcek pro výtvarnou výchovu, hudební nástroje, dárkové balíčky všem prvňáčkům v českých školách ve Vídni a na Daruvarsku a ve školách, kde se jako doplňující jazyk vyučuje čeština.

O nových webových stránkách ČSÚZ informoval člen správního výboru Ph.D. Stanchev, jehož společnost pro ČSÚZ zajišťuje technickou stránku projektu. Seznámil přítomné se současnou podobou stránek, kde lze najít informace o historii ČSÚZ, jeho managementu a zejména současných aktivitách a projektech. Nově ČSÚZ prezentuje nejen realizované projekty, ale zejména ty, které se připravují a je třeba zajistit na ně finanční prostředky. ČSÚZ k tomu využívá transparentního účtu a QR kódu, kam lze zasílat finanční příspěvky na jednotlivé projekty. Nově se na webu pro krajské spolky vytváří možnost autoprezentace.

V další části programu předsedkyně ČSÚZ předala za dlouhodobou účinnou spolupráci a finanční podporu projektů ČSÚZ Děkonné dopisy a Stříbrné lvy Martině Planeta Kilingerové, MBA, zástupcům Blue Moon Group, s.r.o. a Dr. Tomáši Doležalovi.

Program činnosti ČSÚZ na období 2024-2027, který účastníkům členské schůze předložila ke schválení předsedkyně Hana Hlaváčková, je zaměřen na pokračování úspěšných školských, jazykových, vzdělávacích a kulturních projektů, na podporu krajských spolků a dalších aktivit v této oblasti. Záměrem je také oslovit krajanů v dalších zemích, než se kterými ČSÚZ spolupracuje dosud. Cílem je také větší spolupráce se státními institucemi, zejména MZV, MŠMT a FF UK. Členové pak program činnosti ČSÚZ na roky 2024 – 2027 jednomyslně schválili.

Dalším bodem programu byla úprava Stanov ČSÚZ. O její genezi od letošního ledna informoval Dr. Doležal. Zdůraznil, že poslání, které bylo ČSÚZ svěřeno při jeho založení v roce 1928, zůstává neměnné. Změny byly navrženy v organizační struktuře spolku tak, aby se zjednodušilo jeho řízení a byla stanovena jasnější pravidla pro úhradu členských příspěvků. Členové se s textem nových stanov mohli seznámit s předstihem, byl jim zaslán v elektronické podobě a mohli k němu zaslat připomínky. Na členské schůzi byla pak úprava stanov schválena jednomyslně.

Poté byla provedena volba 23 členů správního výboru a 5 členů kontrolní komise. Řídící schůze, Ing. Bezděk, M.A. mohl konstatovat, že všichni navržení byli zvoleni. Ve Správním výboru budou v příštím tříletém období pracovat: prof. PhDr. Ivo Bartěček, PhDr. Libuše Benešová, Ing. Vladimír Bezděk, M.A., Doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc., PhDr. Helena Briardová, JUDr. Eva Dobrohrušková, PhDr. Mgr. Tomáš Doležal, Ing. Karel Hanzl, JUDr. Jiří Hartmann, Hana Hlaváčková, Mgr. Petr Jesenský, Mgr. Anna Kafková, MPA, Miroslav Langr, Ing. Robert Plavec, Ing. Zdeněk Procházka, Ing. Kamil Provazník, Ing. Jiří Rudolf, Ing. Jan Sechter, JUDr. Ing. Světlana Semrádová Zvolánková, Ing. Ladislav Skopal, Ph.D. Petar Petkov Stanchev, JUDr. Ivana Syrůčková, Ing. Radomír Šimek, v Kontrolní komisi Mgr. Martin Engel, Mgr. Marta Gellová, Jiří Michalička, Ing. Michal Morawski, JUDr. Josef Povejšil.

V následující přestávce nový správní výbor na svém prvním zasedání zvolil předsedu a místopředsedy. Předsedkyní ČSÚZ byla znovu jednomyslně zvolena Hana Hlaváčková, místopředsedy budou nadále PhDr. Libuše Benešová a Ing. Vladimír Bezděk, M.A. a nově Dr. Tomáš Doležal. Svou předsedkyni zvolila i kontrolní komise, je jí nadále Mgr. Marta Gellová.

Závěrem členské schůze informovala předsedkyně ČSÚZ Hana Hlaváčková o finančním zajištění činnosti spolku na příští období.

Nová členka správního výboru Mgr. Anna Kafková poté poděkovala Haně Hlaváčkové za to, že se ujala funkce předsedkyně po odchodu Jaromíra Šlápoty a že přispívá k pozitivní evoluci Československého ústavu zahraničního a spolu s členkou ČSÚZ Martinou Planeta Kilingerovou jí předaly obrovskou kytici. „Chci být dobrou předsedkyní a chci, aby nám všem bylo v ČSÚZ dobře. Těším se na vaše dobré nápady“, řekla na závěr zasedání předsedkyně ČSÚZ Hana Hlaváčková. *Hebr*

Česká beseda Záhřeb slavila v Praze

Nejstarší Česká beseda v Chorvatsku, kterou čeští krajané v čele s Josefem Václavem Fričem založili už v roce 1874 v Záhřebu, oslavila v Praze 150. výročí své existence. Plný autobus členů Rady české menšiny města Záhřeb, z poloviny tanečníků folklorního souboru Jetelíček a zpěváků ze smíšeného sboru Bohemie, přijel do Prahy 20. září. Čekalo je srdečné přijetí v sídle Senátu ve Valdštejnském paláci, který si mohli prohlédnout a kde byli pozváni na oběd. Ve Valdštejnské zahradě odpoledne zatančili české lidové tance, zazpívali oblíbené české písničky a přednesli verše, kterými žáci krajanských škol v Chorvatsku vyjádřili svůj vztah k Česku.

Místopředseda Senátu Parlamentu ČR Tomáš Czernín vítá hosty. Foto Zuzana Hubinková

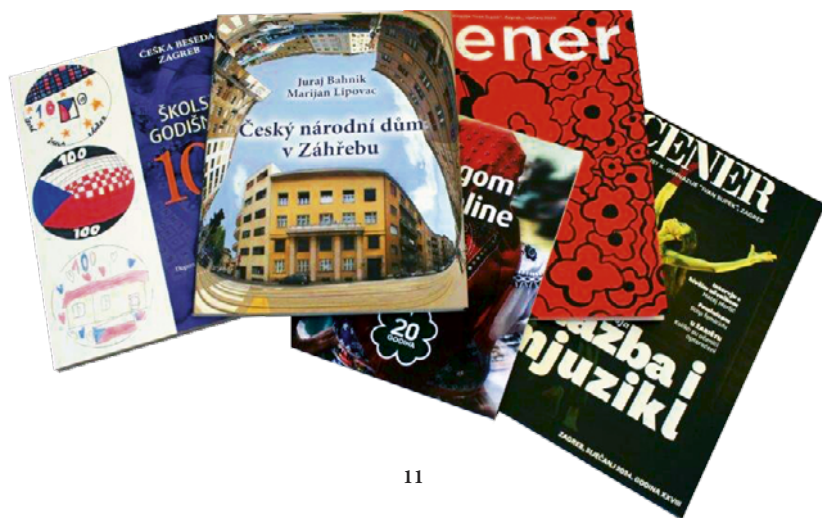
Na úvod programu místopředseda Senátu Tomáš Czernin přivítal hosty – velvyslankyni Chorvatska v ČR Lilianu Pancirov, předsedkyni ČSÚZ Hanu Hlaváčkovou a zástupce Chorvatsko-české společnosti. Předsedkyně České besedy Záhřeb Marina Kolaček Novosel pak představila oba soubory působící v Chorvatsku už téměř čtvrt století a zdůraznila, že Češi v Chorvatsku, i když tam žijí a už se tam narodili, cítí, že mají dvě vlasti – chorvatskou a českou, dvě rodiny, z nichž ta druhá je Česká beseda, ale jeden jazyk, protože všude mluví česky.

Záhřebští zpěváci a tanečníci s velvyslankyní Chorvatska v ČR Lilianou Pancirov a předsedkyní ČSÚZ Hanou Hlaváčkovou.

Druhý den svého pobytu v Praze, 21. září, přišlo sedm členů vedení krajanů v Záhřebu – předseda Rady české menšiny města Záhřebu Jiří Bahník, místopředsedkyně Rady Jarmila Kozák Marinkovič, tajemnice Rady Alenka Štokič, předsedkyně České besedy Záhřeb Marina Kolaček Novosel, ředitelka X. gymnázia Željka Frkovič, Mia Prešečan a Zvezdana Zado – do Československého ústavu zahraničního, kde je přivítala předsedkyně Hana Hlaváčková a představila přítomné členy ČSÚZ, místopředsedkyni Libuši Benešovou, místopředsedu Tomáše Doležala, členy správního výboru Helenu Briardovou a Ladislava Skopala a členku Martinu Planeta Klingerovou s dcerou Laurou. Pak popřála České besedě Záhřeb dalších 150 let a úspěšné pokračování kulturních aktivit i provozu doplňkové české školy a mateřské školy. „Myslíme na vaše děti a rádi vás budeme dál podporovat,“ řekla a oznámila, že koncem měsíce dostanou krajané v Záhřebu zásilku výtvarných potřeb a dalších učebních pomůcek.

Marina Kolaček Novosel poděkovala za všechno, co ČSÚZ pro krajanů v Chorvatsku dělá. Vysvětlila, že děti krajanů v Záhřebu chodí do chorvatské školy a navíc chodí do České besedy na doplňkovou výuku češtiny a českých reálií. Ředitelka X. gymnázia, které je se svými 1300 žáky největší v Chorvatsku a kam chodí čeští krajané, řekla, že je pro ni čest přispívat k rozvoji české menšiny. Předsedkyně České besedy připomněla pomoc Československa dětem z Chorvatska za války v září 1991. Děti tehdy prožily v bezpečí v rekreačních objektech v Česku čtyři měsíce. Pomoc tehdy organizovala předsedkyně Svazu Čechů Lenka Janotová. „Na to se nedá zapomenout, velmi nás to s Českem sblížilo,“ řekla paní Marina, která tehdy byla s dětmi v Jánských Lázních.

Předseda Rady české menšiny pak informoval, že Rada se o krajanů stará ve spolupráci s městskými orgány. Poblahopřál Haně Hlaváčkové ke zvolení předsedkyní ČSÚZ a do příštích let jí popřál mnoho úspěchů. Zároveň poděkoval ČSÚZ za podporu, která krajanům v Chorvatsku pomáhá udržovat český jazyk a českou kulturu.

Hebr

Symposium o češtině jako cizím jazyku na FF UK

V prvním srpnovém týdnu se již po jedenácté na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze uskutečnilo mezinárodní symposium o češtině jako cizím jazyku, letos pod názvem *Bohemistika v jazykovém a kulturním kontaktu se světem*.

doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.

Slavnostního zahájení ve středu 7. srpna 2024 se na pozvání organizátorů sympozia zúčastnila předsedkyně ČSÚZ Hana Hlaváčková. Zahájení moderovala členka správního výboru ČSÚZ doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc. z Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK, který se podílel na organizaci sympozia spolu s Ústavem bohemistiky pro cizince a komunikaci neslyšících a Ústavem Českého národního korpusu. Sympozium tradičně probíhá v rámci Letní školy slovanských studií FF UK.

Účastníky sympozia, kterých se do Prahy sjelo na šest desítek z devíti zemí světa (Česka, Polsko, Německo, Francie, Velké Británie, USA, Japonsko, Čína, Tchajvanu), pozdravil nejprve jménem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy PhDr. Mgr. Václav Velčovský, Ph.D., vrchní ředitel sekce mezinárodních vztahů, EU a ESIF, a poté představitel vedení domácí instituce doc. PhDr. et JUDr. Jakub Rákosník, Ph.D., proděkan FF UK.

Hana Hlaváčková ve své zdravici stručně přítomným představila ČSÚZ a jeho činnost a aktivity směřující ke krajanům v zahraničí a k výuce češtiny na krajaňských školách a zahraničních univerzitách. Připomněla mj. třicetiletou tradici letních kurzů češtiny pro krajanů v zahraničí (po určité období organizovaných společně s FF UK) a vyjádřila ochotu, ba přesvědčení, že spolupráce mezi oběma institucemi bude pokračovat i v budoucnosti.

Doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.

Zdravice předsedkyně ČSÚZ Hany Hlaváčkové

Vážené dámy, vážení pánové,
jsme si tak blízcí a podobní, a přece někdy poněkud vzdálení. I proto upřímně vítám tuto možnost, abych vám – v souvislosti s přáním zdaru, mnoha nových podnětných,

cenných a hodnotných poznatků, informací i odborných kontaktů pro jednání vašeho sympozia – tuto naši podobnost a blízkost připomněla a přiblížila. Československý ústav zahraniční jako nezávislý a dobrovolný spolek od svého založení v prosinci 1928 – vznikl na podnět prezidenta T. G. Masaryka (který byl zároveň na začátku profesorem na této filozofické fakultě, spojnice tedy první) – usiluje o rozvoj styků se spolky i osobami pocházejícími ze zemí bývalého Československa, trvale žijícími v zahraničí. Podporujeme udržování národního povědomí našich krajanů a pomáháme zajišťovat co nejkvalitnější vzdělávání jejich potomků (spojnice druhá). Snažíme se poskytovat všestrannou podporu českým krajanským školám v zahraničí, např. je vybavujeme moderním zařízením, technikou a učebními pomůckami. Podle možností poskytujeme finanční příspěvky na publikace vydávané krajanskými spolky. O naši pestré činnosti se můžete dočíst v informačním Bulletinu nebo na webových stránkách Československého ústavu zahraničního, zájemcům i badatelům je také k dispozici náš rozsáhlý archiv s mnoha cennými dokumenty a publikacemi o krajanském životě. Z našich aktivit jsou tomuto sympoziu i nám zde přítomným tematicky a obsahově pravděpodobně nejbližší – jako třetí spojnice! – třítydenní letní zdokonalovací kurzy češtiny ČSÚZ pro krajany, žáky krajanských škol a studenty bohemistiky zahraničních univerzit, kterými za 28 ročníků prošlo na 700 účastníků. Anž bychom mohli či chtěli sebeméně konkurovat Letní škole slovan-ských studií FF UK s jejími (úctyhodnými) 67 ročníky či letním školám češtiny na jiných univerzitách, realizovali jsme letní kurzy češtiny s vědomím zodpovědnosti za odbornou úroveň jazykovou i široce kulturně-historicko-spoločenskou, a tak jsme v nich při výuce tradičně využívali pedagogické i odborné pomoci specialistů z FF UK, zároveň našich členů; patřili k nim např. prof. Josef Polišenský, doc. Václav Huňáček, dr. Ivan Lutterer (některé z nich pravděpodobně mnozí znáte), dále dr. Hana Kučerová nebo doc. Ivana Bozděchová.

Jeden z tematických okruhů tohoto sympozia představuje Čeština jako jazyk zděděný – jak jsem naznačila, i když z jiné perspektivy a s jinými cíli je i nám (ne-vědecké a ne-vzdělávací instituci) péče o češtinu doma i ve světě jedním z trvalých zájmů a výzev. Děkuji tedy ještě jednou za pozvání na zahájení sympozia o bohemistice v jazykovém a kulturním kontaktu se světem a ráda bych toto zahájení rozšířila na počátek hledání, iniciování a nalézání budoucích spojnic spolupráce s ČSÚZ. Jistě je najdeme – osobně slibuji podporu a pomoc a již dnes se těším. – Přeji vám všem hezký, zajímavý a úspěšný den!

16. společné setkání učitelů u krajanů a lektorů češtiny v zahraničí

Předsedkyně Československého ústavu zahraničního Hana Hlaváčková se ve čtvrtek 29. srpna 2024 zúčastnila letního setkání učitelů, kteří vyučují u krajanů a lektorů českého jazyka a literatury, které již tradičně organizuje Dům zahraniční spolupráce.

Foto: archiv DZS

Foto: Martin Hundák

Letos se setkání konalo v Toskánském paláci a bylo věnováno mimo jiné 20. výročí vyslání prvního učitele češtiny ke krajanským komunitám v Argentině. Jako každoročně nabídlo účastníkům možnost potkat se s těmi, kteří se podílejí na realizaci vládního Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (o něm blíže viz <https://www.dzs.cz/program/program-podpory-ceskeho-kulturniho-de-dictvi-v-zahranici#lektori-ceskeho-jazyka-literatury-na-univerzitach>), tedy se zástupci MŠMT, MZV, Poslanecké sněmovny PČR a Senátu PČR a organizací zastupujících Českou republiku v zahraničí, s bohemisty a dalšími zajímavými lidmi z oboru, se zaměstnanci Domu zahraniční spolupráce a především s vyučujícími u krajanů a lektory češtiny na zahraničních univerzitách. Setkání se zúčastnila také členka správního výboru ČSÚZ doc. Ivana Bozděchová z FF UK, která je dlouholetou členkou komise pro výběr lektorů češtiny v zahraničí a krajanové komise MŠMT a MZV.

doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.

Návštěva krajanů z USA v ČSÚZ

V červenci tradičně přijíždějí do České republiky krajané z USA a řada z nich zamíří do Československého ústavu zahraničního. Každoročně Prahu navštěvuje pedagog z Texasu Thadious Polasek, jehož předkové přišli do Ameriky ze severní Moravy ve velké migrační vlně Čechů a Moravanů koncem 19. století. Československý ústav zahraniční navštívil 9. července a jednal o možnostech spolupráce s předsedkyní Hanou Hlaváčkovou.

Podíváme-li se do všech zemí světa, nejvíc Čechů najdeme právě v USA. Podle sčítání lidu v roce 2010 se k českému původu hlásilo přes milion Američanů. Největší koncentrace české populace je v Texasu, Nebrasce, Wisconsinu a Illinois. První Češi tam přišli z ekonomických a sociálních důvodů už v polovině 19. století po zrušení roboty v Rakouské monarchii. Mnoho Čechů do USA přicházelo také v letech před první světovou válkou a v době hospodářské krize. Další čeští migranti přišli ve druhé polovině 20. století a stejný počet jich přijíždí do USA studovat či pracovat v současné době. V texaském Dallasu například najdeme početnou skupinu českých specialistů na informatiku, kteří tam přišli z brněnské univerzity.

Čeští krajané patří k těm minoritám, které si udržují znalost jazyka a kulturu. „Čeština se v USA vyučuje na různých stupních. Zájem je zejména v Texasu, Illinois či Nebrasce, kde se učí na univerzitách a středních školách v Dallasu, Austinu, na Harvardu, Yale v Connecticutu, Berkeley v Kalifornii“, vysvětluje Thadious Polasek, který češtinu vyučuje v Texasu. V současné době má 57 žáků, které vyučuje on-line. V pátek večer a v sobotu dopoledne s nimi v půlhodinových lekcích probírá grama-

tiku, ale i českou historii a kulturu. Pro studenty je kurz bezplatný. Na pokrytí nákladů výuky musí lektor získat každý rok granty ve výši 10 000 dolarů. Každoročně oslovuje krajské spolky Slovanskou jednotu státu Texas, Spolek bývalých studentů češtiny v Texasu, Českou nadaci státu Texas a další, které granty na výuku češtiny vypisují.

Od roku 1991 Thadious Polasek přijížděl každoročně v létě do Prahy v doprovodu několika desítek Čechoameričanů. Ti se pak účastnili letního kurzu češtiny, který pořádal Československý ústav zahraniční. Počáteční zájem Američanů o češtinu, motivovaný možností získat v České republice práci či zahájit podnikání, sice postupně opadal, ale ještě prvních deset let tohoto století přijížděla na kurz do Prahy skupina účastníků z USA. „Po roce 2009 jsme to měli s výukou češtiny složitě. Nebyly peníze. Bylo téměř nemožné získat granty na účast studentů na kurzech v Praze. Stát nepovažoval znalost češtiny za ekonomický přínos, a proto byly prostředky na výuku češtiny omezeny. Ti, kdo umí česky, neměli žádnou výhodu při hledání práce. Teď se zájem o češtinu zase zvyšuje,“ vysvětlil situaci T. Polásek. S předsedkyní ČSÚZ pak hovořili o podmínkách eventuálního obnovení kurzů češtiny a o možných směrech další spolupráce s kraji v Texasu.

Hebr

Archivní snímek z kurzu češtiny pro krajaný a bohemisty, který pořádal od roku 1990 ČSÚZ.

Účastnice sokolského sletu z USA navštívily ČSÚZ

Po letošním XVII. všesokolském sletu, na který se sletělo do Prahy kromě cvičenců z celé České republiky také na 230 Sokolů z USA s rodinnými příslušníky, dvě členky sokolské jednoty ze San Franciska, vice-prezidentka Milena Harwey a členka řídicího výboru Jana Branisa, navštívily Československý ústav zahraniční. Předsedkyni Hanu Hlaváčkovou a členku správního výboru Dr. Helenu Briardovou seznámily s bohatou činností Sokolů v USA.

Úvodem Hana Hlaváčková vysvětlila obsah a zásady činnosti ČSÚZ, orientované zejména na péči o děti českých krajanů. Pak Milena a Jana nadšeně hovořily o sletu, který je okouzлил. Užily si své cvičení skladby Babí léto před zaplněným velkým stadionem, a byly překvapené srdečným přijetím ze strany Pražanů a péčí, kterou jim hostitelé poskytli. Především se ale mluvilo o tom, jak dnes v USA Sokol funguje.

Na snímku Milena Harwey s Hanou Hlaváčkovou.

Zní to neuvěřitelně, ale oživit aktivity pomohla covidová pandemie. „Přešli jsme na on-line, dělali jsme přednášky o covidu, představili jsme nového generálního konzula ČR v Los Angeles Jaroslava Olšu a další zajímavé osobnosti, lékaře, památkáře ... Tak jsme vzbudili zájem a získali nové členy, které naše aktivity zaujaly,“ uvedly společně obě dámy. Jak uvedla Jana, před covidem měli 70 platících členů, teď už na dvě stě a navíc kolem 700 sympatizujících. Nejmladším je mezi patnácti a osmnácti, nejstarším 90 let.

Po pandemii se v Sokole rozvinula sportovní činnost. Každý měsíc jednoty pořádají turistické vycházky, kterých se účastní deset až dvacet lidí. Celý minulý rok se nacvičovalo na slet. V červnu Sokol uspořádal dětský pique-nique, na který přišlo kolem 70 dětí. Dělají se i literární soutěže – děti píší básničky a jiné děti je ilustrují. V říjnu je v plánu Den české kultury. Minulý se konal před dvěma lety a měl značný úspěch. Při organizaci pomáhají členové jednoty, kteří navarí česká sváteční jídla a spolupracují i dvě české restaurace, které prodávají jitrnice a jelítka.

I v USA se Sokolové účastní říjnového Sokolského běhu republiky, který má veřejnost upozornit na Českou republiku a na roli, kterou Sokolové sehráli při jejím vzniku.

Na snímku vlevo Jana Branisa.

Do vedení sokolských jednot v San Francisku a Los Angeles teď přišla nová generace a jednotlivé místní skupiny začínají spolupracovat a vyměňovat si zkušenosti, říkají shodně jak Milena, která přišla do USA teprve v roce 1993 jako dospělá, tak Jana, která je tam od malička, ale mluví výborně česky. Obě se shodují na tom, že udržovat si znalost češtiny i když žijete v zahraničí, je důležité. Sokol v USA na to pamatuje a spolupracuje například s Czech School of California blízko San Franciska, kde se v sobotu dopoledne vyučuje čeština a české dějiny. Zájem by byl i o účast na kurzu češtiny v Praze, pokud by ČSÚZ nějaký pořádal. Závěrem setkání hosté požádali o kontakty na hudebníky či zajímavé herce, kteří by byli ochotní vystupovat u krajanů v USA.

Hebr

Prezident Petr Pavel obdivoval krajany v Texasu

Po zasedání NATO k 75. výročí Alliance, které se konalo ve Washingtonu, navštívil prezident Petr Pavel s manželkou Texas a Nebrasku, kde je dodnes největší koncentrace Čechů a potomků těch, kteří do USA přijeli z Čech a Moravy na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Po setkání s nimi se český prezident přiznal, že ho dojalo, když v americkém prostředí uslyšel češtinu, viděl kolem sebe české kroje a ochutnal české koláče.

Zdroj: Kancelář prezidenta republiky

Foto: Tomáš Fongus

Prezident Pavel vysoce ocenil skutečnost, že si Češi v zahraničí udržují znalost jazyka a svou kulturu, kterou také šíří ve svém okolí. Mezi krajany navštívil Czech Center Museum v Houstonu, kde prezidentský pár pozdravila Clarisse Snokhouse, manželka bývalého honorárního konzula ČR v Texasu, zahraniční členka Československého ústavu zahraničního, která se s částí své rodiny několikrát zúčastnila v ČSÚZ kurzů češtiny. Navštívil také město La Grange, kde členové Czech Heritage v roce 2009 s věpomocí postavili moderní budovu velkého krajanského muzea. Kdo mohl, přispěl na ni finančně, kdo ne, věnoval svou práci, a tak se krajanům podařilo vytvořit expozici, která dokumentuje, jak Češi v Texasu žili a jak se jejich komunita rozvíjela.

Zdroj: Kancelář prezidenta republiky

Foto: Tomáš Fongus

V muzeu přivítala prezidenta Pavla s manželkou předsedkyně Czech Heritage Retta Chandler, která také byla několikrát účastnicí kurzů češtiny ČSÚZ. V budově je kromě historické expozice i knihovna s množstvím publikací o českých rodinách v USA. Spolek se věnuje genealogii, ale pořádá i společenské zábavy. V Texasu se až desetkrát za rok organizují různé festivaly, plesy, večírky, kde se podávají česká jídla, hraje česká muzika a jsou na nich k vidění české kroje. Češtinu je možné slyšet stále ještě na některé z texaských rozhlasových stanic a české písně se zpívají i při mších v katolických kostelech. Dnes je v dospělém věku už čtvrtá generace Američanů, kteří se hlásí k českým kořenům, a do Čech je táhne touha vidět místa, odkud do Ameriky odjeli jejich předkové.

Děti ze Zakarpatské Ukrajiny v Praze

V rámci humanitární akce a charitativního fotbalového utkání Česko – Ukrajina přijelo do Prahy na padesát dětí ve věku od pěti do dvanácti let z městečka Jaremče. Československý ústav zahraniční pro ně zorganizoval speciální prohlídku ekocentra Čapí hnízdo u Olbramovic. Návštěvu ekocentra zprostředkoval člen ČSÚZ Ing. František Hřebík. Při návštěvě, na které děti obdivovaly surikaty, klokany, exotické ptáky či lemury, ale i domácí zvířata, doprovázeli hosty předsedkyně Hana Hlaváčková a místopředseda PhDr. Mgr. Tomáš Doležal. Po prohlídce pozvali všechny na dobrý oběd a děti pak odjžděly domů na Ukrajinu nadmíru spokojené.

Hebr

Češi v exilu po únoru 1948

Exil po únoru 1948 a osudy Čechů a Slováků v zahraničí, kteří usilovali o návrat svobody a demokracie do vlasti, jsou nedílnou součástí našich moderních dějin. Přesto tato problematika stojí na okraji badatelského zájmu a široká veřejnost o něm má pouze kusé informace. Zaplnit mezeru v badatelském prostoru se snaží politolog Martin Nekola, který na téma pounorového exilu přednášel 26. září v ČSÚZ. Na základě vlastního několikaletého výzkumu v domácích i zahraničních archívech představil významné organizace, tiskoviny, osobnosti exilové publicistiky a zasadil český exil do celoevropského rámce a komplikovaného mezinárodního vývoje na přelomu čtyřicátých až padesátých let 20. století.

red

Po besedě předala předsedkyně ČSÚZ Hana Hlaváčková PhDr. Martinu Nekolovi pamětního stříbrného lva.

Ve Vídni Češi a Slováci zanechávají významnou stopu

Český a slovenský odkaz byl 24. září připomenut na slavnostním večeru na okresním úřadě Favoriten na náměstí Keplerplatz, který se konal v rámci celoročních oslav 150. výročí založení vídeňského okresu Favoriten a na který byla pozvána i předsedkyně Československého ústavu zahraničního Hana Hlaváčková. Večerem provázeli předseda okresu Favoriten Marcus Franz a starosta Školského spolku Komenský Ing. Karel Hanzl.

Na snímku účinkující ze školního sboru a orchestru, u řečnického pultu velvyslanec ČR v Rakousku PhDr. Jiří Šitler, vpravo stojí starosta Školského spolku Komenský Ing. Karel Hanzl.

Rakouské i české účastníky, kterých se sešlo kolem sto padesáti, přišel pozdravit velvyslanec České republiky v Rakousku PhDr. Jiří Šitler a jeho slovenský kolega Dipl. Ing. Jozef Polakovič, Ph.D. Oba ocenili spolupráci mezi okresem a menšinami, které v něm žijí. Hlavní řečníci vyzdvihli mimo jiné význam vzdělání v češtině, slovenštině a maďarštině, od mateřské školy až po gymnázium, které nabízejí školy Školského spolku Komenský a které využívají i Rakušané. Připomněli, že letos absolvovalo 570 studentů, což je nejvíce od roku 1945. Zdůraznili i podíl činnosti spolků České srdce, Sokola X a Orla, které daly Rakousku významné sportovce. Obnovená spolupráce mezi spolky vedla k založení Poradního sboru u rakouského Spolkového kancléřství.

Slavnostní večer v hlavním sále radnice doprovázel hudbou školní sbor a orchestr Školského spolku Komenský vedený sbormistrem Mag. Johannesem Langerem a vedoucí orchestru Mag. Christou Černajsek. Vystoupení bylo zakončeno školní hymnou, na kterou s dojetím vzpomínají mnozí absolventi. Pozdější neformální část večera doprovázela cimbálová muzika U Dunaja.

Kateřina Týcová

Velvyslankyně Mexika navštívila ČSÚZ

Vzácná návštěva, J. E. Ana Berenice Diaz Ceballos Parada, velvyslankyně Mexika v České republice, přišla do Československého ústavu zahraničního 3. října. K návštěvě ji, jak řekla, inspiroval název instituce, ve kterém stále zůstává výraz československý.

Předsedkyně ČSÚZ Hana Hlaváčková jí vysvětlila, že členové ČSÚZ se navzdory rozdělení Československa na dva státy rozhodli zachovat původní název „československý“ a že spolek spolupracuje jak s Čechy, tak se Slováky, žijícími v zahraničí. Paní velvyslankyně uvedla, že v Mexiku také nedošlo k zásadnímu rozdělení Čechů a Slováků, takže se scházejí ke společným akcím. Několik stovek Čechů a Slováků v Mexiku jsou potomci misionářů, kteří tam přišli už před třemi sty lety, nebo vojáků, které tam na bojové tažení přivedl habsburský Maxmilián ve druhé polovině 19. století, či meziválečných a poválečných emigrantů.

Její Excellence se zajímala o možnou spolupráci na projektech v oblasti vzdělá-

vání, kulturní výměny, ochrany lidských práv a slíbila, že začátkem příštího roku přijde na besedu s členy ČSÚZ.

Hebr

Století od Pražského mezinárodního kongresu o vědeckém řízení

V československém ústavu zahraničním se 24. září uskutečnilo setkání spoluautorů Sborníku s pracovním názvem „Ke stému výročí konání Pražského mezinárodního kongresu o vědeckém řízení (PIMCO)“. Kongres proběhl po dvouletých pečlivých přípravách v USA i Československu pod záštitou prezidenta T. G. Masaryka a tehdejšího amerického ministra obchodu, budoucího prezidenta H. C. Hoovera.

PIMCO se stal bezesporu jedním z nejzajímavějších a nejkompexnějších setkání teoretiků i praktiků na téma vědeckého řízení nejen ve své době, ale v následujícím století. Za iniciativou připomenout si tuto událost stojí i někteří členové ČSÚZ. Drtivá většina obsahu Sborníku je už zpracována a nyní proběhla na ČSÚZ diskuse autorů jeho obsahu zdaleka nejen nad jednotlivými texty, ale i nad současným stavem společnosti a její správy, stejně jako kultury, jejíž přirozenou součástí je věda, a tedy i vědecké řízení. Po pěti hodinách pestré diskuse se její účastníci rozcházelí dobré pohodě... Sborník v elektronické podobě lze očekávat do konce tohoto „výročního“ roku a jeho tištěnou podobu na počátku roku příštího.

Nezbývá než poděkovat ČSÚZ za poskytnutí prostor a předsedkyni ČSÚZ za fantastické koláčky. Obě přispělo významně k pohodové atmosféře diskuse a celého setkání autorského kolektivu.

Ladislav Žák, člen ČSÚZ

Událo se v ČR

5. července 2024 – Ve Velehradu se konala tradiční mše, kterou si účastníci připomínali příchod Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. Před velehradskou bazilikou se shromáždilo na 30 tisíc lidí, kteří tak zakončili Národní cyrilometodějskou pouť.

6. července 2024 – Rozdělením cen skončil 58. ročník Mezinárodního filmového festivalu Karlovy Vary. Křišťálový globus udělila porota britskému dokumentárnímu filmu „Náhly záblesk hlubších věcí“. Zvláštní cenu poroty získal norský snímek „Až na věky“. Diváci udělili svou cenu česko-slovenskému filmu Jiřího Mádra „Vlny“. Cenu prezidenta festivalu si odnesl za přínos české kinematografii herec Ivan Trojan, další ceny udělil prezident festivalu Jiří Bartoška Viggo Mortensenovi (USA), Danielu Brühlovi (Německo/Španělsko) a Clivu Owenovi (Velká Británie).

6. července 2024 – V řadě míst si lidé připomínali 609. výročí upálení Mistra Jana Husa. Odpoledne se mše konala v pražské Betlémské kapli, kde Jan Hus kázal.

8. července 2024 – Europoslanci Hnutí ANO Andreje Babiše spolu s poslanci rakouských Svobodných a kolegy z maďarské strany Fidesz založili v Evropském parlamentu novou frakci Patrioti pro Evropu. Cíli frakce je větší suverenita členských zemí EU, boj proti nelegální migraci a revize Green Dealu. Frakce v sedmsetdvacetičlenném europarlamentu sdružuje celkem 84 poslanců z 12 členských zemí EU, mezi nimi i 30 poslanců francouzského Národního sdružení.

9. července 2024 – V královské zahradě Pražského hradu začal 19. ročník hudebního festivalu Bohemia JazzFest 2024. V dalších dnech se přesunul i do dalších českých měst, kde na náměstích a v parcích si zájemci mohli naživo poslechnout nejlepší jazzové interprety.

11. července 2024 – Ve Vizovicích odstartoval čtyřdenní hudební festival Masters of Rock, na který se sjely tisíce metalových fanoušků z více než čtyřiceti zemí. Na hlavním pódiu se představilo přes čtyřicet skupin.

15. července 2024 – České tenistky přivezly domů trofeje, které vybojovaly na letošním ročníku Wimbledonu. Nejvyšší wimbledonskou trofej přivezla Barbora Krejčíková, která zvítězila v kategorii žen a Kateřina Siniaková se pochlubila další nejcennější trofejí, kterou získala za vítězství ve čtyřhře spolu s Američankou Taylor Townsendovou.

16. července 2024 – V Praze se konalo společné zasedání vlád ČR a Ukrajiny. Jednali o municích pro Ukrajinu, spolupráci, zdravotnictví, energetice nebo výzkumu. Ministři obou vlád podepsali dohody v oblasti obrany, průmyslu, zdravotnictví a kosmického výzkumu. Ukrajinský premiér Denys Šmyhal vysoce ocenil podporu české vlády a veřejnosti a českou muniční iniciativu, kterou už podpořilo patnáct států.

17. července 2024 – Po dvou letech skončila největší soutěž v dějinách Česka o zakázku za stamiliardy korun o výstavbu dvou jaderných bloků v Dukovanech. Zvítězila jihokorejská společnost KHNP. Se společností bude vláda navíc jednat o opci na další reaktory v Temelíně. Nabízená cena za jeden blok v Dukovanech je 200 miliard korun v současných cenách.

17. července 2024 – Tisíce lidí přihlížely v severomoravské metropoli slavnostnímu zahájení 21. ročníku mezinárodního festivalu Colours of Ostrava. Čtyřdenní přehlídka nabídla několik stovek vystoupení hudebníků z víc než tří desítek zemí. Na sedmi scénách vystoupilo 70 zahraničních kapel a několik desítek domácích interpretů.

27. července 2024 – V Uherském Hradišti byla oficiálně zahájena Letní filmová škola. V letošním padesátém ročníku festival nabídl během pěti dnů účastníkům víc než 150 filmů a bohatý doprovodný program. Výroční ceny udělila Asociace českých filmových klubů maďarské režisérce Ildikó Enyediové, Jiřímu Suchému a in memoriam Janu Kačerovi. Ikonou festivalu byl americký filmař David Lynch.

27. července 2024 – Tisíce návštěvníků si přišly na Olympijský festival pořádaný u jezera Most vyzkoušet některý z více než pěti desítek olympijských sportů.

2. srpna 2024 – Ve východočeském rodišti Aloise Jiráska začal čtyřidevadesátý ročník mezinárodního festivalu amatérského divadla Jiráskův Hronov. Během týdne nabídl divákům sto šest představení v podání souborů, které se na Hronov proboujaly v oblastních soutěžích. V seminářích vedených profesionálními divadelníky se mělo možnost vzdělávat na dvě stě padesát adeptů divadelního umění.

4. srpna 2024 – Čeští šermíři kordisté Jakub Jurka, Michal Čupr, Jiří Beran a Martin Rubeš přivezli z Olympijských her v Paříži bronzové medaile. Ve finále zvítězili v souboji s domácím mužstvem. Už na letišti je čekaly zástupy fanoušků.

4. srpna 2024 – Do Prahy přiletěla tenistka Kateřina Siniaková, která spolu s Tomášem Macháčem na OH v Paříži vybojovala zlatou medaili ve smíšené čtyřhře.

7. srpna 2024 – Červenec se letos zařadil mezi nejteplejší července od roku 1775, kdy se v pražském Klementinu začala sledovat teplota. Uvedl to Český hydrometeorologický ústav. S průměrnou teplotou 23,2 stupně Celsia obsadil deváté až desáté místo mezi 250 stejnými měsíci od začátku měření.

10. srpna 2024 – Centrem Prahy prošlo na šedesát tisíc lidí v průvodu hrdosti Prague Pride, jehož cílem je podpořit sexuální menšiny a rovná práva pro všechny. Průvodu se zúčastnili i někteří politici, fotografii na sociálních sítích sdílel německý velvyslanec v Praze Andreas Künne nebo zástupci americké a britské ambasády.

10. srpna 2024 – Mše pod širým nebem, která je součástí Chodských slavností, se konala na Vavřínečku u Domažlic. Slavnosti patří k největším a nejstarším národopisným festivalům v zemi. Návštěvníci si mohli nakoupit na řemeslných trzích, kde nechyběly tradiční chodské koláče.

10. srpna 2024 – Ohňostrojí a slavnostní průvod uzavřely čtyřidevadesátý Jiráskův Hronov, přehlídku amatérského divadla. Letos návštěvníci během týdne shlédli mnoho autorských představení a českých premiér zahraničních her.

11. srpna 2024 – U jezera Most skončil Olympijský festival, který návštěvníkům nabídl možnost vyzkoušet si 52 sportů. Navštívilo ho na sedmdesát tisíc lidí. Na festival přijela také stovka sportovců, kteří rozdávali podpisy na třiceti autogramiádách.

11. srpna 2024 – Česká republika obsadila na Olympijských hrách v Paříži v počtu získaných medailí 28. místo z víc než dvou set účastnických zemí. Čeští sportovci vybojovali 3 zlaté a dvě bronzové medaile. Po bronzových kordistech Ja-

kubu Jurkovi, Michalu Čuprovi, Jiřím Beranovi a Martinu Rubešovi a tenistech Kateřině Siniakové a Tomáši Macháčovi, vybojovali zlato kanoista Martin Fuksa a kajakář Josef Dostál a bronz přidala oštěpařka Nikola Ogrodníková.

15. srpna 2024 – Na pražské Letné začal dvoutýdenní Mezinárodní festival nového cirkusu a divadla Letní Letná. Letošní jedenadvacátý ročník nabídl představení zahraničních i domácích hvězd i řadu zajímavých doprovodných akcí a výstav.

21. srpna 2024 – Politici i veřejnost si před budovou Českého rozhlasu v Praze připomněli 56. výročí srpnových událostí roku 1968. Při pietním aktu vystoupili prezident Petr Pavel, předseda Senátu Miloš Vystrčil, předsedkyně Poslanecké sněmovny Markéta Pekarová Adamová, premiér Petr Fiala, zúčastnili se zástupci armády či hlavního města.

22. srpna 2024 – V Českých Budějovicích začal mezinárodní agrosalon Země živitelka. Hostil přes 600 vystavovatelů a během pěti dnů jej navštívilo víc než 110 tisíc zájemců. Pozornost na výstavišti budil zejména nejvýkonnější kombajn na světě Holland CR11 (dokáže vymlátit dva až třikrát tolik obilí co běžné stroje a stojí 25 milionů korun), či traktor Claas Xerion 12.650 Terra Trac, který byl vyhlášen Traktorem roku (stojí na 16 milionů korun).

31. srpna 2024 – Na osm set motocyklů značky Harley-Davidson se vydalo z pražského Výstaviště, kde se konal festival All American Fest, na spanilou jízdu ulicemi metropole. Na zahájení cesty, která pak trvala asi hodinu, nechyběl prezident Petr Pavel.

1. září 2024 – Představením Koncert pro dva klauny francouzského dua Les Rois Vagabonds skončil festival Letní Letná. V pražských Letenských sadech od 15. srpna nabídl přes 250 představení, vystoupili na něm umělci z devíti zemí a navštívilo jej pětadesát tisíc lidí.

6. září 2024 – Tradičním provedením Violoncellového koncertu h moll a Novosvětské symfonie Antonína Dvořáka v pražském Rudolfinu začal 17. ročník Mezinárodního hudebního festivalu Dvořákova Praha. Letos se jej účastnili Vídeňští filharmonici, londýnská Akademie sv. Martina v polích či Bamberští symfonici.

8. září 2024 – Ministerstvo zemědělství uspořádalo v Praze na Letenské pláni dožínky. Farmáři na nich divákům předvedli například stříhání ovcí, které zkušeným chovatelům zabere méně než 10 minut.

10. září 2024 – Míra nezaměstnanosti v Česku dosahovala v srpnu 3,8 procenta, tedy stejně jako v červenci. Úřad práce evidoval 286 tisíc nezaměstnaných. Volných pracovních míst bylo 263 tisíc, ovšem jsou nerovnoměrně rozložena. Kolem 20 tisíc nezaměstnaných využilo možnosti získat rekvalifikaci. Podle analýzy České spořitelny a portálu Evropa v datech mají ale čeští zaměstnanci desáté nejhorší podmínky mezi 27 členskými zeměmi Evropské unie. V Česku je nízká flexibilita práce a velké nerovnosti v odměňování mužů a žen. Nejlepší podmínky jsou v Nizozemsku, Rakousku a severských státech.

14. a 15. září 2024 – Česko zasáhly nejničivější povodně za uplynulých dvacet let. Některá místa živel zcela odřízl od okolí. Pod vodou se ocitlo skoro celé severomoravské město Krnov. Povodňový stav byl vyhlášen na třech stovkách míst. Dese-

titisíce lidí musely být evakuovány. Způsobené škody se odhadují na stamiliony korun.

15. září 2024 – Zasedání Vojenského výboru NATO se poprvé konalo v Praze. Náčelník generálního štábu armády ČR Karel Řehka se shodl s předsedou Vojenského výboru NATO Robem Bauerem na tom, že Ukrajinci by neměli být omezeni ve využití zbraní, které jim dodává Aliance. S růstem požadavků na akce NATO se ukazuje, že v budoucnu nebude stačit příspěvek 2% HDP všech členských zemí. Česko je má letos vydat poprvé, ale podle návrhu rozpočtu na rok 2025 resort obrany nebude mít tolik prostředků k dispozici.

17. září 2024 – Český ministr průmyslu Jozef Síkela usedne v nové Evropské komisi jako eurokomisař pro mezinárodní partnerství. Ozámila to šéfka komise Ursula von der Leyenová. Původně se spekovalo, že dostane na starost silné ekonomické portfolio jako obchod nebo energetika.

19. září 2024 – Do Prahy přiletěla na třídnenní návštěvu jihokorejská delegace v čele s prezidentem Jun Sok-jolem s chotí. Na Pražském hradě přivítal hosta prezident Petr Pavel s chotí. Hovořili o společné podpoře Ukrajiny, Číně či Severní Koreji. Ministři zahraničí obou zemí podepsali memorandum o porozumění týkající se rekonstrukce Ukrajiny. V delegaci byli také korejští ministři obchodu a průmyslu, dopravy a financí a šéfové nejvýznamnějších jihokorejských firem.

20. září 2024 – Prezident Petr Pavel se svým jihokorejským protějškem Jun Sok-jolem zahájili v Praze podnikatelské fórum. S premiérem Petrem Fialou pak host navštívil podniky Doosan Škoda Power a Škodu IS, jež mají být významnými subdodavateli společnosti KHNP, která má stavět nové jaderné bloky v Dukovanech. Petr Fiala uvedl, že české firmy by mohly na výstavbě v Dukovanech získat zakázky za 240 miliard korun. Smlouva s jihokorejskou společností má být podepsaná do konce března 2025.

21. a 22. září 2024 – V České republice se konaly krajské volby a volby nových senátorů. V deseti ze třinácti krajů zvítězili kandidáti ANO.

24. září 2024 – Premiér Petr Fiala odvolal k 30. září z postu vicepremiéra pro digitalizaci a ministra pro místní rozvoj Ivana Bartoše, pro neschopnost řešit problémy s digitalizací stavebního řízení. Bartoš předtím rezignoval na post šéfa pirátů poté, co strana v krajských volbách obhájila jen 3 mandáty místo dosavadních 99.

30. září 2024 – Piráti si na svém fóru odhlasovali, že odejdou z vlády. Vyslovilo se pro to 709 z 894 hlasujících. Celkem mají Piráti necelých 1200 členů.

Hebr

Vzpomínka na Jaromíra Šlápota

V Únavově na Znojemsku se 29. října 1939 narodil dlouholetý předseda Československého ústavu zahraničního.

Jaromír Šlápota se vyučil zámečnickem, při zaměstnání vystudoval gymnázium a poté střední stavební školu.

Do roku 1972 pracoval jako stavbyvedoucí učňovského střediska, pak byl vedoucím investiční výstavby v JZD Citonice. V roce 1969 se stal členem Československé strany lidové. V letech 1969 až 1993 působil v mnoha funkcích v lidové straně. Pro představu – nebyl pouze předseda a místopředseda strany.

V roce 1990 byl zvolen do Parlamentu ČSFR, kde působil do roku 1992. V období působení ve Federálním shromáždění byl zvolen členem sedmičlenné komise, která dozorovala Bezpečnostní informační službu a rovněž pověřeným členem výboru pro plán a rozpočet odsouhlasující rozpočet Státní banky. V té době byl členem ÚV KDU-ČSL a členem předsednictva. Po skončení poslaneckého mandátu se věnuje soukromému podnikání.

Ještě jako poslanec se setkával s problematikou československých krajanů ve světě, začal spolupracovat s Československým ústavem zahraničním a 10. října 1991 se stal jeho členem. Na mimořádné valné hromadě 23. listopadu 1991 byl kooptován do správního výboru ČSÚZ a jmenován stálým hostem jednání představenstva ČSÚZ. Na řádné valné hromadě 25. června 1992 byl Jaromír Šlápota zvolen předsedou Československého ústavu zahraničního. Od té doby byl na všech po sobě jdoucích valných hromadách opakovaně zvolený. Funkce je čestná a Jaromír Šlápota ji vykonával po celé období úspěšně. Přes všechny složitosti, kterými tento nezávislý spolek prošel, se Československý ústav zahraniční za jeho předsednictví úspěšně rozvinul.

ČSÚZ významně přispívá ke zlepšování vztahů s krajanů, k prohlubování vzájemné spolupráce a podpory a získal řadu uznání od krajanů i od organizací a orgánů v České republice. Za všechny jmenujme Ocenění guvernérky státu Texas, Cenu Gratias agit za šíření dobrého jména České republiky ve světě, Medaili Jana Masaryka Cti a vděčnosti od Společnosti Jana Masaryka, Čestnou listinu Povelja Bjelovarské-biogorské županije v Chorvatsku, Jaromíru Šlápotovi pak byla udělena medaile TGM Masarykova demokratického hnutí, Stříbrná pamětní medaile T. G. Masaryka Parlamentu České republiky za dlouholetou a prospěšnou práci pro Českou republiku, Děkovný list Svazu Čechů v Republice Chorvatsko, Čestné uznání města Daruvaru v Chorvatsku, od starosty Školského spolku Komenský ve Vídni Ing. Karla Hanzla Děkovný diplom a Čestnou plaketu a další.

V roce 2016 udělil Jaromíru Šlápotovi prezident republiky Miloš Zeman státní vyznamenání – Medaili ZA ZÁSLUHY I. STUPNĚ za dlouholetou záslužnou činnost pro naše krajanů.

Jaromír Šlápota zemřel 2. dubna 2024.

Kulatá a polokulatá výročí v krajaňském kalendáři – srpen, září, říjen 2024

5. srpna 1879 – před 145 lety – zanikl po čtyřech měsících v USA krajaňský deník „Pravda“. Poprvé vyšel 29. března téhož roku v Chicagu a vydávali jej J. A. Oliverius a J. Langmajer.

7. srpna 1879 – před 145 lety – vyšel v La Grange v Texasu v USA poprvé krajaňský politický, zábavný a poučný týdeník „Slovan“. Vycházel pak téměř jedenáct let do května 1890. Prvním redaktorem byl Hugo Chotek.

8. srpna 1884 – před 140 lety – zemřel v rakouském Tyrolsku poblíž vesnice Oetz český estetik, spisovatel a zakladatel Sokola **dr. Miroslav Tyrš**. Narodil se 17. září 1832 v Děčíně v Čechách v dosti zámožné rodině. Otec mu však zemřel, když mu bylo pět let a matka nedlouho potom. Jako sirotka se ho ujal strýc a další příbuzní, kteří mu umožnili studium. Gymnázium absolvoval v Praze na malostranském a staroměstském gymnáziu, vysokoškolská studia zahájil na právnické fakultě, ale studia ukončil doktorátem na filozofické fakultě v Praze. Spolu s finančníkem Jindřichem Fügnerem a dalšími vlastenci založil 26. února 1862 Sokol Pražský. Myšlenku sokola a sokolství v sobě pěstoval již delší dobu a propagoval ji mezi svými přáteli a jejími zásadami i žil. Definitivní podobu jim vtělil ale až později, když v roce 1871 napsal stať „Náš úkol, směr a cíl“. Stať vyšla jako úvodník prvního čísla nově založeného časopisu „Sokol“. Ze stejné doby je i spis „Základy tělocviku“. První všesokolský slet se konal v červnu 1882 a do Prahy se jelo již 76 Jednot nejen z Čech, ale i z Moravy, Slezska, Vídně, Lublaně, Záhřebu a Ameriky. Tisíc šest set nadšených účastníků dokázalo svým vzorným vystoupením velikost a krásu Tyršovy myšlenky. Tento slet byl Tyršovi odměnou za usilovnou práci, trvající celé dvacetiletí.

Dr. Miroslav Tyrš nežil však jen sokolem. Měl ještě estetické zájmy a věnoval se dějinám světového umění. Jeho touhou bylo stát se profesorem dějin umění. Vždy stál před rozhodnutím, čemu dát přednost. Přitom léta ubíhala a zdraví také nebylo již bez problémů. V posledním období svého života byl stížen těžkou formou onemocnění, lékaři naléhali, aby se léčil. S výbořem Sokola se rozloučil v květnu 1884 a 1. června téhož roku odjel na léčení do rakouských Tyrol. Usadil se v hostinci ve vesnici Oetz a odtud podnikal výlety a procházky do okolí. Na jedné z nich se 8. srpna zřítíl do dravého proudu řeky Aachy, v níž našel smrt. Bylo mu pouhých 52 let. Sokol však žil dál! Sokolská myšlenka žije dodnes jak doma v České republice, tak i v mnoha zemích současného světa.

8. srpna 1889 – před 35 lety – zemřel v Ajaccio na Korsice exulant major **Karel Hora**. Narodil se českým rodičům 2. prosince 1908 v Jokohamě v Japonsku. Po jejich návratu do vlasti již existovala samostatná Československá republika. Karel dokončil studia a absolvoval vojenskou základní službu. Po návratu do civilu odjel do Ekvádoru, kde se stal obchodníkem a naučil se španělsky. Po návratu do Evropy vstoupil do cizinecké legie ve Francii. Po vypuknutí druhé světové války bojoval v řadách francouzské armády proti Německu. Po kapitulaci Francie odjel do Velké Británie, kde vstoupil do Svobodné francouzské armády. Tam absolvoval parašutistický výcvik

a byl shozen na francouzské území obsazené Němci, aby se zapojil a organizoval podzemní hnutí. Po válce se vrátil do Československa. Absolvoval vojenskou školu v Praze a v Paříži. Po návratu do Prahy v roce 1947 měl nastoupit profesorské místo, ale záhy přišel únor 1948 a Karel Hora uprchl znovu do Francie a nastoupil opět do cizinecké legie. S ní prošel tažením v Indočíně, Koreji a v Alžírě. Ve vlasti si během života moc nepobyl. Po odchodu na odpočinek se usadil na Korsice, kde také zemřel. Za své vojenské zásluhy byl mnohokrát vyznamenán. Obdržel Válečný kříž 1939-1945, americkou Stříbrnou hvězdu, Válečný kříž TOE, nejvyšší britské vyznamenání Vojenský kříž a v Československu obdržel Československý válečný kříž, Kříž za statečnost a Medaili za zásluhy.

10. srpna 1919 – před 105 lety – se v chorvatských Končenicích narodil hrdina národního odboje chorvatského lidu a české menšiny Josef Růžička. Byl velitelem československé Brigády Jana Žižky z Trocnova a padl v boji s německými fašisty 7. února 1945 v obci Humljani v Chorvatsku. Dnes je po něm pojmenována česká základní škola v Končenicích a před tamním Českým domem mu byl odhalen památník s bustou a pamětní deskou.

11. srpna 1929 – před 95 lety – zemřela v Sofii první Češka v Bulharsku **Bohdana Chyteva, za svobodna Josefa Jirásková**. Narodila se 16. listopadu 1849 v Hradci Králové. Provdala se za Bulhara a odjela s ním do Bulharska, kde působila jako učitelka a ředitelka tamních škol, včetně českých.

12. srpna 1914 – před 110 lety – byla v Kyjevě na Ukrajině založena „Česká družina“. Byla základním kádrem dobrovolnické československé armády v boji za samostatnost a nezávislost Československa. Vytvořili ji Češi žijící na Ukrajině. Později splynula s československými legiemi na Rusi. Vytvoření České družiny mimo jiných organizoval a stal se jejím příslušníkem i pozdější přední člen a druhý předseda Československého ústavu zahraničního Věnceslav Švihovský (1875–1957).

13. srpna 1824 – před 200 lety – se v Horoměřicích narodil **Benedikt Roetzl**, světově známý český zahradník, botanik, cestovatel a badatel. Bylo po něm pojmenováno přes čtyřicet různých exotických rostlin, které objevil na svých cestách v tropech Střední a Jižní Ameriky. Zemřel 14. října 1885 v Praze na Smíchově a pomník má v parku na Karlově náměstí v Praze.

13. srpna 1904 – před 120 lety – se v Praze narodil JUDr. **Josef Kysela**. Po absolvování gymnázia získal doktorát práv na Univerzitě Karlově v Praze. Jeho velkou láskou byla hudba. Sprátelil se s Voskovcem a Werichem a stal se prvním kapelníkem Osvobozeného divadla. Kyselův přínos Osvobozenému divadlu byl nemalý, nebyl jen kapelníkem, ale také spolutvůrcem prvních programů. Jako právník pracoval v Liberci a později vlastnil advokátní kancelář v Turnově. Za války byl odbojově činný. Byl zatčen a většinu války strávil v nacistickém koncentračním táboře Flossenbürgu. Po válce se vrátil do Liberce, kde provozoval advokátní praxi a zároveň byl náměstkem starosty města. Jako právník se často dostával do sporů s komunistickou stranou. Proto po únoru 1948 odešel přes Německo do Kanady. Usadil se v Torontu, krátce pracoval v městské knihovně a přivydělával si hudbou. Později získal zaměstnání v advokátní kanceláři a po večerech vystudoval práva na univerzitě v Londonu. Vedle svého povolání se mimořádně zasloužil o krajaňský život. Byl spo-

luzakladatelem torontské Kampeličky, jejímž byl dlouholetým předsedou. Stál u ko-
lébky sdružení českých katolíků „Osady sv. Václava“, kde při bohoslužbách hrál na
varhany. Obohatil krajský kulturní život přednáškami o hudbě a svým klavírním
uměním. Zemřel 3. února 1989 v Torontu.

15. srpna 1959 – před 65 lety – se v Jeseníku narodil Mgr. **Radko Tichavský**,
český hudební pedagog, publicista a propagátor styků mezi Českou republikou
a Mexikem. V roce 1984 se oženil s Mexičankou a odjel do Mexika. Tam se stal vý-
znamným krajským pracovníkem a současně honorárním konzulem České repu-
bliky. V Mexiku přednášel na Národní mexické univerzitě a pořádal cykly přednášek
o české hudbě a jejích tvůrcích. Na toto téma také hodně publikuje v kulturních ča-
sopisech. V roce 2002 dostal Radko Tichavský na návrh tamních krajanů a českého
zastupitelského úřadu v Mexico City Cenu Gratias agit ministra zahraničních věcí
České republiky za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí.

15. srpna 1969 – před 55 lety – zemřel ve Villahu v Rakousku český národoho-
spodář JUDr. **Ladislav Feierabend**. Narodil se 14. června 1891 v Kostelci nad Or-
licí. Po maturitě na gymnáziu v Hradci Králové vystudoval práva na Univerzitě
Karlově v Praze a poté kurzy na univerzitách v Oxfordu ve Velké Británii a v Ne-
uchatelu ve Švýcarsku. V první Československé republice se pohyboval v hospodář-
ských kruzích jako představitel pražské Kooperativy. V letech 1934 až 1938 byl
předsedou Československé obilní společnosti a místopředsedou Československého
exportního ústavu. Byl čelným představitelem Agrární strany. V letech 1938 a 1939
byl v úřednické vládě generála Syrového a pak ve vládě Rudolfa Berana ministrem
zemědělství. Ve stejné funkci byl až do ledna 1940 v protektorátní vládě generála
Eliáše. To však byl již v ilegalitě zapojen do činnosti tzv. Politického ústředí a byl ve
spojení s londýnskou exilovou vládou. V lednu 1940 emigroval do Velké Británie
a zapojil se do československého zahraničního odboje. V letech 1941 až 1945 byl
ministrem v exilové vládě v Londýně naposledy ve funkci ministra financí. Po roce
1945 přestoupil z Agrární strany do Československé strany národně-socialistické.
Po únoru 1948 odešel opět do exilu ve Velké Británii. V letech 1950 až 1969 žil
v USA. JUDr. Ladislav Feierabend je autorem rozsáhlých pamětí. V roce 1995 byl
vyznamenán Řádem T. G. Masaryka in memoriam.

18. srpna 1959 – před 65 lety – zemřel v Truro ve Velké Británii nadporučík le-
tectva **Karel Miloslav Kuttelwascher**, nejúspěšnější československý stíhač ve druhé
světové válce. Narodil se 23. září 1916 ve Svatém Křížci v okrese Havlíčkův Brod.
Jako bývalý voják z povolání uprchl v roce 1939 přes Polsko do Francie, kde nejdříve
sloužil v cizinecké legii, později jako československý letec. Po kapitulaci Francie pře-
šel do Velké Británie, kde v letectvu RAF v bitvě o Anglii sestřelil 29 nepřátelských
letounů. Po válce se vrátil do vlasti, ale po krátkém pobytu se nechal penzionovat
a v roce 1946 se vrátil k rodině do Velké Británie. Po listopadu 1989 byl povýšen do
hodnosti brigádního generála in memoriam.

19. srpna 1919 – před 105 lety – byl v bulharském Ruščuku založen krajský
spolek „Havlíček“. Byl jednou z několika organizací Čechů působících v Bulharsku
před sjednocením. Prvním předsedou byl J. Dolkoš a ustavující schůze se zúčastnilo
21 krajanů.

22. srpna 1804 – před 220 lety – byla v USA založena tělocvičná jednota Sokol San Francisco. Patřila do první desítky sokolských jednot sdružených v USA do Organizace Amerického Sokola.

22. srpna 1989 – před 35 lety – zemřela v Chicagu v USA významná představitelka krajského sdružení Československé národní rady americké **Vlasta Vrázová**, dlouholetá tajemnice a předsedkyně. Narodila se 18. června 1902 v USA. Byla dcerou významného cestovatele a spisovatele E. Enrigua Stanko-Vráze, maminka byla rozená Geringerová ze slavné rodiny krajského novináře Augustina Geringera. Vlasta Vrázová prožila několik předválečných let v Československu, když pracovala jako otcova osobní sekretářka do jeho smrti v roce 1932. Pak vlast navštívila ještě v roce 1935, kdy se mimo jiné zúčastnila v Kladně osazení a odhalení pamětní desky zesnulého rodáka a starosty Chicaga Antona Čermáka. V té době také spolupracovala s Československým červeným křížem a jeho předsedkyní dr. Alicí Masarykovou. V Praze přitom působila jako dopisovatelka amerického deníku Svornost a psala i do pražských magazínů. V roce 1937 vydala v Praze životopisné dílo „Život a cesty E. St. Vráze“. Po válce se do Prahy vrátila, aby zaujala postavení představitelky organizace „Americká pomoc Československu“. V té době se stala členkou Československého ústavu zahraničního a byla i zvolena do výboru jako zástupce amerických krajanů. V roce 1947 ji prezident Beneš vyznamenal za její působení a zásluhy Řádem Bílého lva. Jinak její činnost ale zhodnotili po únoru 1948 komunisté. Hrubě ji osočovali a po XI. všesokolském sletu byla dokonce označena za americkou špionku a uvězněna. Propuštěna byla až v roce 1949 po ostrých protestech z americké strany. Současně byla vyhoštěna. Po návratu do USA se vrátila k práci v Československé národní radě americké v Chicagu a byla i členkou Československé společnosti pro vědy a umění. V roce 1998 byla prohlášena čestnou členkou ČSÚZ.

26. srpna 1934 – před 90 lety – byl v argentinském městě Berisso založen krajský spolek „Československý klub“.

28. srpna 1959 – před 65 lety – zemřel v Liestal u Basileje ve Švýcarsku český hudební skladatel **Bohuslav Martinů**. Narodil se v Poličce 8. prosince 1890. Na pražské konzervatoři vystudoval hru na housle a stal se houslistou Československé filharmonie. Začal vytvářet vlastní skladby a zdokonaloval se později u Josefa Suka. V roce 1923 odjel studovat do Paříže a dlouhodobě tam žil a pracoval. Do vlasti se vrátil v roce 1938, ale když fašistická hrozba nad Československem kulminovala, vrátil se rychle do Francie. Z Francie pak před nacisty uprchl přes Lisabon do USA. Vyučoval hudbu nejprve na Princetonské univerzitě v New Yorku a později na Vysoké škole hudební ve Filadelfii. Po válce žil opět v Evropě a jako profesor hostoval v Itálii, Francii a Švýcarsku, kde zemřel. V roce 1979 byly jeho ostatky převezeny do Československa a uloženy v rodné Poličce.

31. srpna 1924 – před 100 lety – se v Brně narodil PhDr. **Antonín Kratochvíl**, český literární vědec, spisovatel a publicista. Od roku 1952 žil v emigraci v Německu, kde dokončil studia, ze kterých byl po únoru 1948 v Brně vyloučen. Pracoval v Rádiu Svobodná Evropa a Hlasu Ameriky, kde vystupoval pod pseudonymy Arne Opletal a Christen. V roce 1991 se po návratu do vlasti habilitoval na brněnské Filozofické fakultě v oboru česká literatura. V prosinci 2004 v Německu zemřel.

1. září 1914 – před 110 lety – se v Chrástu u Chrudimi narodil český surrealistický básník a kolážista **Jindřich Heisler**. Byl přítelem a spolupracovníkem malířů Jindřicha Štyrského a Marie Čermínové-Toyen. Celou válku jej jako Žida oba u sebe ukrývali. V roce 1947 odejel s Toyen do Paříže, kde 4. ledna 1953 zemřel.

2. září 1894 – před 130 lety – se ve Vlkoši v okrese Hodonín narodil československý voják **Jan Sergej Ingr**. Za první světové války byl příslušníkem československých legií v Rusku, Francii a Itálii. V roce 1939 byl zakladatelem odbojové organizace Obrana národa a po odchodu do emigrace ve Francii byl v roce 1940 jmenován náčelníkem Vojenské správy Československého národního výboru v Paříži. Po porážce Francie se přesunul do Velké Británie, kde se stal ministrem obrany československé exilové vlády a hlavním velitelem československé branné moci za druhé světové války. Po návratu do vlasti v roce 1945 čelil pomluvám a urážkám, které zpochybňovaly jeho odbojovou činnost. Záležitost šla tak daleko, že byl obviněn z velezrady. Nakonec mu ale nebylo nic takového prokázáno a na přímlovu prezidenta Edvarda Beneše byl na odchodnou z armády povýšen do hodnosti armádního generála a jmenován československým velvyslancem v Haagu. Bezprostředně po únoru 1948 na tento úřad rezignoval a odjel nejprve do Londýna a poté do Washingtonu v USA. Na schůzi Rady svobodného Československa v roce 1949 byl pověřen řízením zpravodajské organizace třetího odboje. Na sklonku života žil v Paříži, kde také 17. června 1956 zemřel.

2. září 1894 – před 130 lety – zemřel v Praze **Vojta Náprstek**, pokrokový český liberál s přízviskem „český vlastenec a hlasatel pokroku“. Narodil se 17. dubna 1826 na Starém Městě pražském v domě „U Halánků“ na dnešním Betlémském náměstí. Studoval na Akademickém gymnáziu, kde byl jedním z jeho učitelů Josef Jungmann. V roce 1846 odjel do Vídně na vysokoškolská studia. Za pobytu ve Vídni se zapojil do politické činnosti ve spolku Jednota česko-moravsko-slezská a v roce 1848 se účastnil revolučních událostí. Když tyto byly poraženy a začalo vyšetřování a pronásledování jejich účastníků, přešel svému zatčení a tajně odjel z Vídně. Namířil si to přímo do Ameriky, o které již delší dobu snil. Ve Spojených státech amerických žil celkem deset let (1848-1858). Tato léta byla významnou kapitolou Náprstkovy života. Stal se organizátorem národního života českých přistěhovalců. Předsevzal si pracovat mezi krajany, vyzýval je, aby zakládali vlastenecké a vzájemně podpůrné spolky a v nich udržovali a pěstovali českou řeč. Zasadil se o vydávání českých novin. Už 3. ledna 1850 se podařilo založit v New Yorku první krajanský česko-slovenský „Spolek Jednota“. Peníze na živobytí si opatroval nejrůznější prací a činností a přijal i finanční pomoc z vlasti. Zakotvil jako knihkupec, zřídil půjčovnu knih, prodával hudebniny, skleněné zboží, hračky, nitě, plavební lístky a jiné zboží. V zakládání tisku pro své krajany využil toho, že v Milwaukee ve státě Wisconsin byla početná německá komunita a němčina nebyla cizí ani českým přistěhovalcům. Začal nejprve vydávat letáky „Milwaukee Flug-Blätter“, které se od pátého vydání změnilly v řádný deník s názvem „Flug-Blätter“. Byl to deník psaný v duchu svobody. Náprstek se brzy nechal strhnout i k politické činnosti. Stranil Republikánské straně, která jej brzy posílala do českých osad, aby tam agitoval za zvolení Charlese Fremonta, odpůrce otrokářství, americkým prezidentem. V roce 1856 se Náprstek dostal do vládní vy-

pravy k dakotským Indiánům, odkud si přivezl vzácné památky. Naučil se dokonce řeči Dakotů. V té době všude a stále myslel na české muzeum, které tehdy symbolizovalo české národní snahy. Po návratu do vlasti v roce 1858 sám velkou energii vložil do vlastního Průmyslového muzea a knihovny. Vzácné dary od indiánských Dakotů věnoval Národnímu muzeu v Praze. Ihned se zapojil do veřejného života a dům „U Halánků“ se stal významným střediskem obrozeneckého hnutí. Ještě za života Náprstkova se stal Krajaňským muzeem a Náprstek jednal a vystupoval jako „dobrovolný konzul“ krajanů.

2. září 1914 – před 110 lety – se v Praze narodil **Josef Němeček**, úředník organizace Domovina zahraničních Čechoslováků, v letech 1939 až 1941 Domoviny zahraničních krajanů, a po válce v letech 1945 až 1949 nejprve tajemník a od roku 1947 generální tajemník Československého ústavu zahraničního. V roce 1947 vydal Československý ústav zahraniční jeho útlu brožurku s názvem „Češi a Slováci v cizině“.

2. září 1929 – před 95 lety – zemřel v chorvatském Záhřebu profesor chemie na Záhřebské univerzitě **dr. Gustav Janeček**. Narodil se v roce 1848 v Konopišti v Čechách.

3. září 1909 – před 115 lety – se v Plzni narodil **Václav Bezděk**. Od svého mládí byl členem Sokola Plzeň. Po únoru 1948 byl pro své sokolství a národní citění vězněn. Podařilo se mu z vězení uprchnout do Německa. V letech 1950 a 1951 byl členem Jednoty v Babenhausenu, v sokolské župě dr. Edvarda Beneše. Z Německa odešel do Kanady a trvale se usadil v Torontu, kde 17. ledna 1980 zemřel.

5. září 1829 – před 195 lety – se v Praze ve známé vlastenecké rodině narodil spisovatel a básník **Josef Václav Frič**. Otec byl známý pražský advokát a ze syna chtěl mít také právníka. Josef Václav z rodinné tradice převzal jen vlastenectví a chtěl být básníkem, spisovatelem a politikem. Stal se známým jako vedoucí studentů byl na památné schůzi svatováclavské v březnu 1848 zvolen do výboru. V době ozbrojeného povstání v Praze v červnu 1848 velel jednomu oddílu, který obsadil Klementinum, hájil mosteckou věž a zajal zemského místodržitele hraběte Thuna. Když vojsko potlačilo povstání, byl Frič nakrátko zadržen, ale jakmile byl propuštěn, okamžitě se vrhl do dalšího zápasu. Odešel do Vídně, kde se přidal k výpravě, která šla bojovat do Uher. Po střetu s vojskem byl raněn a po vyléčení se vrátil do Prahy. Poté odešel do Drážďan, aby se známým ruským revolucionářem Bakuninem sjednal přípravy k povstání v Praze. Ty však byly vyzrazeny a Frič byl v květnu 1849 zatčen a odsouzen na 18 let vězení. Císařova amnestie v roce 1854 vysvobodila také Friče. Přes policejní dozor dovedl Frič kolem sebe soustředit kroužek vlastenecky smýšlejících přátel. Byl znovu zatčen „pro nenapravitelné chování“ a internován v Sedmihradsku. Teprve po delší době, když dal slib, že odejde za hranice, byl propuštěn. V letech 1859 až 1870 žil v exilu v Paříži, poté v Londýně, Berlíně, Budapešti, Záhřebu a Petrohradě. Všude byl dál protirakousky aktivní, ale pohyboval se jen v krajaňských kruzích. Ve všech zmíněných městech byly početné kolonie Čechů a Slováků, které mu vytvářely pozitivní a pohodlné zázemí. Frič zakládal krajaňské spolky, vydával krajaňské časopisy a již tehdy propagoval ideu samostatného československého státu. Teprve po změně vlády v Rakousku mohl se Josef Václav Frič

v roce 1879 vrátit do vlasti. Zachoval si přes všechna utrpení svůj mladistvý idealismus, nezlomnou, nebojácnou energii a chuť k činorodé práci. Na krajany nezapomněl. Brzy po svém návratu domů založil v Praze „Spolek přátel zahraničních Čechů“, který účinně působil pro krajany téměř 70 let. Tento spolek měl velký vliv na počátky organizovaného krajanského hnutí v Evropě. V roce 1938 se tento spolek pod jménem „Spolek J. V. Friče“ registroval jako kolektivní člen Československého ústavu zahraničního. Jako básník a spisovatel je Josef Václav Frič spojován s romantismem, resp. s tou jeho podobou, která se nazývá „byronismem“. Josef Václav Frič zemřel 14. října 1890 v Praze.

5. září 1894 – před 130 lety – byl v Utici ve státě Jižní Dakota v USA založen krajanský spolek „Český vzdělávací klub“. Dodnes žije v Jižní Dakotě ne nevýznamná česká komunita. V roce 1990 se ke svým československým kořenům hlásilo 19.900 osob.

5. září 1924 – před 100 lety – se ve Vídni narodil významný krajanský pracovník **Josef Boček**, dlouholetý předseda krajanského ochotnického spolku „Vlastenecká omladina“. Josef Boček byl zahraničním členem Československého ústavu zahraničního. Zemřel 14. května 2005 ve Vídni.

7. září 1914 – před 110 lety – se v Praze narodila česká filmová herečka, hvězda 30. a 40. let, **Lída Baarová**, vl. jménem Lidmila Babková. Po válce byla za kolaboraci s Němci vězněna a po únoru 1948 odešla do emigrace. Žila v Argentině, ale stýskalo se jí po Evropě. Nakonec žila v rakouském Salcburku, kde 27. října 2000 zemřela.

7. září 1924 – před 100 lety – byla v budově krajanského spolku Československý národní dům v bulharské Sofii otevřena československá škola. Obsahovala jak obecnou, tak i měšťanskou školu. Další československé školy byly v Gorné Mitropolji, Gorné Orechovici, Vojvodovu, Mrtvici a v Brašljanici.

8. září 1949 – před 75 lety – se střechový „Československý svaz v Jugoslávii“ přejmenoval na „Československý svaz v Lidové republice Chorvatsko“. Název krajanského sdružení však prošel ještě dalšími změnami. V roce 1975 došlo k přejmenování na „Svaz Čechů a Slováků v Republice Chorvatsko“ a v roce 1993 po rozdělení společného státu Čechů a Slováků došlo k rozdělení české a slovenské menšiny a nový název spolku Čechů je „Svaz Čechů v Republice Chorvatsko“.

9. září 1864 – před 160 lety – byl v New Yorku v USA slavnostním způsobem a za vojenských poct představen krajanům prapor newyorských Čechů.

9. září 1919 – před 105 lety – se v Zákupech v severních Čechách narodila **dr. Meda Mládková**, česká mecenáška umění. Od 40. let žila v zahraničí (ve Švýcarsku, Francii a USA). Během svého života nashromáždila spolu s manželem Janem významnou sbírku moderního umění. K jejím vrcholům patří díla Františka Kupky a Otty Gutfreunda. Od roku 2003 je cenná sbírka k vidění ve zrekonstruovaných Sovových mlýnech v Praze, kde sídlí Muzeum Kampa, spravované Nadací Jana a Medy Mládkových. Meda Mládková zemřela 3. května 2022 v Praze.

16. září 1989 – před 35 lety – zemřel v Londýně ve Velké Británii Ing. **Bohuslav Šulc**, vlastenec, který už jako student a starosta posluchačů na brněnské technice v letech těsně před druhou světovou válkou se stal významným a energickým organizátorem studentského politického života. V roce 1939 unikl do zahraničí, aby se

stal důstojníkem československé armády ve Velké Británii. V jejích službách bojoval až do konce války. Na podzim 1944 se v bojích o pevnost Dunkerque dostal dočasně do německého zajetí. Do vlasti se vrátil jako vítěz. Po únoru 1948 odešel zpět do Velké Británie, kde dosáhl důležitého postavení jako inženýr chemie. Nebylo krajan-ské organizace, ve které by nebyl a které by nevyšel vstříc svou podporou čerpanou z jeho ryzího vlastenectví a demokratického smýšlení.

17. září 1994 – před 30 lety – byla v chorvatské Rijeci založena „Česká beseda“.

18. září 1924 – před 100 lety – se v Praze narodil český básník **Ivan Diviš**. Po roce 1968 žil v exilu v Německu. Pracoval jako knihovník Rádia Svobodná Evropa. Do vlasti se natrvalo vrátil v roce 1997. Zemřel 7. dubna 1999 v Praze. Mezi jeho nejnámější díla patří „Chrlení krve“, „Odchod z Čech“, „Žalmy“ atd.

18. září 1974 – před 50 lety – zemřel v Londonu v Kanadě **František A. Dostál**, misionář krajanů v Kanadě a USA. Narodil se 10. ledna 1910 ve Vysokém Mýtě. Pocházel z rolnické rodiny, gymnázium navštěvoval v Praze a na kněze byl vysvěcen v Lublinu v Irsku v roce 1939. Vstoupil do jezuitského řádu, ovládal jazyk německý, francouzský a anglický. Byl poslán řádem Tovaryšstva Ježíšova do Quebecu v Kanadě. Usadil se v Montrealu. V Kanadě se připravoval na misijní působení v Číně. Vlivem války na Dálném východě však musel zůstat v Kanadě. Byl nadmíru obětavým knězem, misionářem. Navštěvoval vzdálené české osady v Kanadě, byl zakladatelem Zemské skupiny Cyrilometodějské ligy v Kanadě, iniciátorem poutí k sv. Antonínu v Chathamu a národních poutí do svatyně mučedníka v Midlandu.

19. září 1849 – před 175 lety – se v Praze narodil dělnický politik a novinář **Josef Boleslav Pecka-Strahovský**. Původně dělník byl vzdělaným samoukem. Od roku 1869 přispíval do dělnického tisku a je přiřazován k zakladatelům socialistického hnutí v Čechách. V roce 1875 se zúčastnil břevnovského ustavujícího sjezdu Československé strany sociálně demokratické. Po neustálé perzekuci ze strany rakousko-uherských úřadů se rozhodl pro emigraci. Usadil se v Chicagu v USA, kde působil v redakcích českých krajan-ských novin a časopisů: „Budoucnost“, „Práce“ a „Dělnické noviny“. Sepsal zde také „Dějiny Pařížské komuny“. Do USA si Pecka přivezl i svou osmdesátiletou maminku a chatrné zdraví. Trpěl tuberkulózou a na tu 25. července 1897 v Chicagu zemřel. Je i s maminkou pochován na Českém národním hřbitově v Chicagu.

20. září 1979 – před 45 lety – zemřel v Praze představitel „pražského jara“, prezident republiky v letech 1968 až 1975, armádní generál **Ludvík Svoboda**. Narodil se 25. listopadu 1895 v Hroznatíně u Třebíče. Za první světové války se jako jedno- roční dobrovolník rakousko-uherské armády dostal do ruského zajetí a následně vstoupil do československých legií. Prošel bitvami u Zborova a Bachmače a celou sibiřskou anabází v důstojnické hodnosti. Za první republiky působil nejprve jako velitel praporu na Podkarpatské Rusi a jako učitel maďarštiny na Vojenské akademii v Hranicích na Moravě. Za německé okupace odešel v červnu 1939 přes Polsko do Sovětského svazu, kde později v hodnosti plukovníka československé armády orga- nizoval východní československé vojsko – 1. československý samostatný prapor. Do vlasti se vrátil v roce 1945 jako válečný hrdina od Sokolova a Dukly, a také jako mi- nistr obrany tzv. Košické vlády. Přes vysokou míru loajality ke komunistickému re-

žimu musel v roce 1950 armádu opustit. Koncem roku 1951 byl zbaven všech funkcí, krátce vězněn a nakonec skončil jako účetní JZD v rodném Hrozatině. Jen díky intervenci ze sovětských nejvyšších míst v roce 1953 získal poslanecký mandát a stal se náčelníkem Vojenské akademie v Hranicích a místopředsedou Svazu protifašistických bojovníků. Z Hranic pak odešel do Prahy jako náčelník Vojenského historického muzea. Zde s pomocí svých spolupracovníků napsal své známé dílo „Z Buzuluky do Prahy“. Zdálo se, že tímto jeho kariéra končí. „Pražské jaro 1968“ jej však vyneslo do funkce hlavy státu. Počátkem roku 1974 Ludvík Svoboda vážně onemocněl a nemohl funkci hlavy státu vykonávat. Byl z funkce odvolán a v ústraní 20. září 1979 zemřel.

22. září 1919 – před 105 lety – bylo ve Vídni otevřeno první „České soukromé reálné gymnázium“.

22. září 1994 – před 30 lety – zemřel ve Fallbrooku v Kalifornii v USA PhDr. **Josef (Jožka) Pejskar**, šéfredaktor exilového „Svobodného slova“ a autor čtyřsvazkového díla o exulantech s názvem „Poslední pocta“. Narodil se 7. prosince 1912 v České Skalici u Náchoda. Do exilu odešel po únoru 1948.

26. září 1909 – před 115 lety – se v Příboru na Moravě narodila **Bohuslava Kazdová**, přední argentinská baletka a baletní pedagožka českého původu. V Argentíně užívala jméno Gloria Kazda. Zemřela 30. května 2004 v Buenos Aires.

26. září 1939 – před 85 lety – se narodil **Albert Schönleber**, německý občan, farář Českobratrské církve evangelické. Dlouhá léta působil jako biskup na farnosti v Berlíně a jako předseda Spolku pro obnovu českého Rixdorfu v Neuköllnu v Berlíně. Československý ústav zahraniční s farářem Schönleberem spolupracoval dlouhá léta, zejména na oslavách 400. výročí narození Jana Amose Komenského, které krajanův spolek v Berlíně a Postupimi zabezpečoval v roce 1992. Nejvýznamnějšími akcemi bylo odhalení sochy J. A. Komenského v Berlíně, vybudování Sadu Komenského v blízkosti fary v Berlíně-Neuköllnu a také při obnovení činnosti německé „Společnosti Komenského“ v Berlíně. Při oslavě 70. výročí založení Československého ústavu zahraničního v roce 1998 bylo Albertu Schönleberovi uděleno Čestné uznání ČSÚZ za obětavou a dlouholetou činnost ve prospěch ČSÚZ a krajanů v zahraničí.

27. září 1924 – před 100 lety – se v Náchodě narodil spisovatel, esejista a překladatel **Josef Škvorecký**. Od roku 1969 žil se svou manželkou Zdenou Salivarovou v Torontu v Kanadě. Josef Škvorecký přednášel na tamní univerzitě a se svou ženou založil exilové nakladatelství 68'Publisher. Do literatury vstoupil v roce 1948 svým slavným románem „Zbabělci“. Zemřel 3. ledna 2012 v Torontu.

30. září 1894 – před 130 lety – zanikl v Chicagu v USA český krajanův deník „Právo lidu“, který vycházel od 1. května 1893. Kromě jiných jej v USA redigoval i pozdější český senátor Gustav Habrman, jeden ze zakládajících členů Československého ústavu zahraničního v roce 1928.

6. října 1904 – před 120 lety – se ve Vílově na Domažlicku narodil **Martin Hrabík**. Pocházel z malozemědělské rodiny a po absolvování Odborné hospodářské školy v Klatovech se zajímal o veřejnou činnost. Hrabíkova politická dráha započala

v domažlickém okrese, kde byl čelným funkcionářem dorostu Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu. Prošel školou zdatnosti organizacemi místními, okresními, krajskými, zemskými a v roce 1936 se stal ústředním tajemníkem Říšské jednoty republikánské dorostu. V té době působil jako redaktor „Mladého venkova“, ústředního orgánu republikánské dorostu. Současně se stal členem ústředního výboru Republikánské strany. V kritických pohnutých dnech roku 1939 byl Hrabík generálním tajemníkem Mladé Národní jednoty. Byl členem delegace této strany, v jejímž předsednictvu zastupoval českou mládež s dr. Lukavským, která navštívila a požádala prezidenta Emila Háchu, aby podal rezignaci na znamení protestu proti zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Národní jednota přestala existovat, ale mládež se semkla s mládeží Strany práce a zahájila ilegální činnost proti nacistické diktatuře. Její ilegální schůzka v lesích na Jílovišti byla prozrazena a 28. května 1940 byl Martin Hrabík zatčen gestapem. Byl odsouzen k pěti letům vězení. Po pochodu smrti se v červnu 1945 vrátil do Prahy. Do politické činnosti se po válce již nevrátil. Po únoru 1948 odešel s Františkem Vohryzkem (pozdějším redaktorem Rádía Svobodná Evropa) do exilu. Martin Hrabík se usadil v Clevelandu v USA, kde se ihned zapojil do krajanské a exilové činnosti. Byl místopředsdou Československé národní rady americké, členem Společnosti pro vědy a umění, po redaktorech Josefu Šámalovi a Bohumilu Soumarovi převzal řízení revue „Novina“, do které psal úvodníky a články. Martin Hrabík zemřel 22. října 1992 v Clevelandu v USA.

7. října 1864 – před 160 lety – se narodil spisovatel a folklorista **Josef Štefan Kubín**. Byl autorem odborného pojednání s názvem „České emigrantské osady v Pruském Slezsku – Čechové Štrálští“, které vyšlo v roce 1931 jako třetí svazek edice „Knihovna Československého ústavu zahraničního“. Z ostatní jeho tvorby jsou známé např. „Lidové pohádky z českého Podkrkonoší“, „Zlatodol pohádek“ a jiné. Josef Štefan Kubín zemřel ve věku 101 let 31. října 1965.

10. října 1914 – před 110 lety – se v Krasově ve Slezsku narodil **Alois Trávníček**. Po absolvování gymnázia pracoval jako poštovní úředník. Za války byl pracovně nasazen do Říše. Již od svého mládí byl příslušníkem Národně socialistické strany a pro své demokratické přesvědčení v únoru 1948 opustil vlast. Po krátkém pobytu v Německu emigroval do Austrálie, kde se usadil v Adelaidě. Byl činný v exilovém hnutí, stal se zakladatelem Československého klubu a po mnoho let jeho jednatelem, dále byl starostou Sokola, hrál v ochotnickém spolku divadlo a po řadu let byl hlasatelem českého vysílání místní rozhlasové stanice. Psal články do krajanských a místních novin, účastnil se kulturních a sportovních akcí a byl členem Ústředí Československé strany národně sociální v exilu. V roce 1992 navštívil svobodnou vlast, ale dostal zde zápal plic a 31. října 1992 v Brně zemřel.

10. října 1989 – před 35 lety – zemřela v Torontu v Kanadě **Miroslava Cvachovcová, roz. Špitálská**. Narodila se 16. prosince 1914 v Havlíčkově Brodě (dříve Německý Brod). V roce 1939 se provdala za JUDr. Karla Cvachovce. V roce 1941 se manželé přestěhovali do Zlína, kde se její manžel stal vedoucím oddělení v centrále Baťových závodů. Roku 1946 se přestěhovali do Prahy, kde dr. Cvachovec pracoval na ministerstvu průmyslu jako pověřenec pro industrializaci Slovenska. V roce 1949 odešli manželé Cvachovcovi do exilu. V roce 1950 odešli do Kanady,

nejprve do Montrealu, později se usadili v Torontu, kde dr. Cvachovec pracoval u firmy Baťa jako právní poradce. Miroslava Cvachovcová byla dlouholetou členkou farnosti sv. Václava v Torontu a pilnou pracovní v Dámském odboru Československého sdružení v Torontu. Spolu s manželem podporovala kulturní činnost Společnosti pro vědy a umění, Nového divadla a knižní nakladatelství 68 Publishers Josefa Škvoreckého a Zdenky Salivarové.

14. října 1874 – před 150 lety – byla v chorvatském Záhřebu založena „Česká beseda“ jako vůbec první krajanský spolek na půdě bývalé Jugoslávie. Zásahu na jejím založení měli v exilu pobývací spisovatel a básník Josef Václav Frič a tehdy v Záhřebu žijící Češi. Od roku 1872 žil Frič v Uhrách a bydlel převážně v Pešti. Již tam spolupracoval s Jihoslovany, zejména s Chorvaty. Do Záhřebu se přemístil v roce 1873, kde se stal redaktorem časopisu „Agrar Zeitung“. Podobně jako ve Francii a v dalších zemích, i zde inicioval jednání o založení krajanského spolku s názvem „Česká beseda“. Josef Václav Frič byl prvním předsedou České besedy Záhřeb a byl jím téměř dva roky. V prvním roce měla Beseda 53 členů, ale každý další rok členové přibývali. Když 31. prosince 1876 Frič opustil Záhřeb, byl druhým předsedou Besedy zvolen krajan Jindřich Rýdl. Spolkový život byl již od počátku rušný a zajímavý. Jen dvakrát byla činnost České besedy zastavena – v letech první i druhé světové války. Prvních padesát let činnosti Besedy popsala v roce 1924 jubilejní ročenka spolku. Krajan prof. D. H. Traub v ní napsal krátký životopis J. V. Friče. První dějiny Besedy však napsal krajan A. Šimčík. Později se celkově Čechy v Chorvatsku zabýval prof. Josef Matušek. Nejen z jeho knihy „Češi v Chorvatsku“ jsme čerpali. Josef Matušek uvádí, že již v roce 1851 žilo v Záhřebském županství 304 Čechů. Zatímco většina Čechů na ostatním území Chorvatska byli většinou zemědělci, v Záhřebu šlo převážně o inteligenci. Josef Matušek zmiňuje lesníky, hospodářské úředníky a lékaře, na jiném místě přidává inženýry, architektky, hudebníky, hudební pedagogy, herce, obchodníky, zahradníky a další. V letech 1920 až 1923 byl předsedou záhřebské České besedy MUDr. František Smetánka a v letech 1939 a 1940 předsedou záhřebských spojených spolků. Od roku 1928 až do roku 1938 byl současně zahraničním členem Československého ústavu zahraničního. I když je Záhřeb hlavním městem Republiky Chorvatsko, není hlavním centrem krajanského života v zemi. Tím je Daruvar, město vzdálené asi sto kilometrů jihovýchodním směrem, protože tam je největší koncentrace Čechů v Chorvatsku. Česká beseda v Záhřebu pracuje jako jedna z Besed sdružených ve Svazu Čechů v Republice Chorvatsko. Při České besedě Záhřeb působí smíšený pěvecký sbor „Bohemia“, folklorní soubor „Jeteliček“ a dětská taneční skupina „Záhřebské sluníčko“. Při spolku působí Česká doplňovací škola a různé sekce, např. literární, zábavní, divadelní, turistická a další. Česká beseda Záhřeb vydává již 57 let měsíčník „Spolkové zprávy“.

14. října 1924 – před 100 lety – se v Teplicích-Šanově narodila **Zdeňka Šedivá**, vlastenka, která musela pro své demokratické přesvědčení odejít do exilu, aby unikla perzekuci. Za války musela pracovat u německého statkáře v zemědělství spolu s jinými ženami z Ukrajiny a z oblastí obsazených německou armádou. Po válce pracovala v kanceláři Místního národního výboru v Teplicích-Šanově. V únorových dnech v roce 1948, když jí komunisté vyhrožovali, odešla s manželem do západního

Německa. Když byla v roce 1951 založena v Mnichově rozhlasová stanice Svobodná Evropa, stala se s manželem jejím zaměstnancem. Zdeňka pracovala jako písárka a Zdeněk Šedivý jako redaktor a hlasatel, který vysílal své pořady pod pseudonymem Ondřej Baraba. V téže době se Zdeňka věnovala organizováním sbírek pro děti československých uprchlíků žijících v uprchlických táborech v západním Německu a Rakousku. V roce 1956 přesídlili manželé Šediví do USA a usadili se ve Washingtonu, kde se Zdeněk stal redaktorem a hlasatelem Hlasu Ameriky. Zdeňka Šedivá zemřela 17. června 1990 v Kansas City v USA.

16. října 1934 – před 90 lety – zemřel v Praze významný krajaňský pracovník, předseda Národní rady československé, poslanec Národního shromáždění ČSR a předseda Domoviny zahraničních Čechů a Slováků **Adolf Prokůpek**. Narodil se v Kutlířích u Kolína 11. ledna 1868. Byl dlouholetým spolupracovníkem JUDr. Jana Auerhana v Národní radě české a československé a byl také zakládajícím členem Československého ústavu zahraničního. Zasloužil se o krajany zapojené v projektu Domoviny zahraničních Čechoslováků jak doma, tak v zahraničí. S úctou na něho vzpomínají krajané v Chorvatsku, jmenovitě v Daruvaru, neboť tam jeho zásluhou vznikla a dlouhá léta působila soukromá „Prokůpkova česká odborná hospodářská škola“.

17. října 1969 – před 55 lety – zemřel v Marseille ve Francii český malíř, grafik a sochař **Otakar Kubín** (Othon Coubine). Narodil se 22. října 1883 v Boskovicích na Moravě. V letech 1900 až 1904 studoval na pražské Akademii výtvarných umění. Počínaje rokem 1903 podnikl tři studijní cesty: do Francie, Belgie a Itálie. Jeho počáteční tvorba se přibližuje k programu skupiny OSMA. Jejich expresionistický ráz prozrazuje vliv Vincenta van Gogha. Vystavoval ovšem i ve Spolku výtvarných umělců MÁNES. V roce 1912 odešel do Francie. Nejprve žil v Paříži, nakonec se usadil v Provinci ve městě Simiane la Rotonde. Za svůj život vytvořil rozsáhlé dílo zahrnující kromě plastik krajinky, květinová zátiší, portréty i akty. Po celou dobu svého prvního francouzského pobytu (1912 až 1951) si udržoval s vlastní a uměleckými společnostmi v Československu kontakt. V roce 1951 se překvapivě do vlasti vrátil s odůvodněním, že se mu stýská po domově. Francouzské občanství si však podržel. Střídavě pobýval v Praze a Boskovicích. Tady se zase stýskalo po prosluléné Provinci a po Paříži. Proto se v roce 1964 rozhodl pro návrat do Francie, kde také i zemřel.

18. října 1899 – před 125 lety – se v Přelouči narodil **prof. dr. Stanislav Velinský**, psycholog a vědec, který se zasloužil o školství v letech první republiky. Doktorát získal na Univerzitě Karlově v Praze. V letech 1928 a 1929 působil na Kolumbijské univerzitě v New Yorku v USA. Po návratu domů řídil pedagogickou revui „Nové školy“. Od počátku své vědecké činnosti se zaměřil na aplikaci psychologie na pedagogickou práci. V roce 1925 založil v Praze Český pedagogický ústav a Střední školu, jejímž posláním bylo individuální hodnocení a odstupňování úkolů, avšak v roce 1941 byla škola nacisty zavřena. Po válce byl zájem o školu ze strany rodičů tak značný, že vymohli na městu Praze propůjčení pozemku na stavbu budovy školy vhodné pro moderní pracovní metody. Nové plány však zhatil únor 1948. Stejně jako nacisté neměl komunistický režim zájem na výchově individualit.

V témže roce odešel prof. Velinský i s rodinou do exilu. Usadil se v USA, kde učil na několika univerzitách, posledně v Shorten College v městě Roma, ve státě Georgia. V rámci školské akce UNESCO působil v Bangkoku a Thajsku. V zahraničí byl činný politicky, stal se členem Rady svobodného Československa, Společnosti pro vědu a umění a Československého poradního sboru v západní Evropě. Po odchodu do důchodu se trvale usadil v Oxfordu ve Velké Británii, kde psal odborné články o psychologii do krajských časopisů, především do torontských Našich hlasů. Zemřel 5. listopadu 1991 v Oxfordu.

18. října 1989 – před 35 lety – zemřel v Devonu ve Velké Británii JUDr. **Miloš Jiránek**. Narodil se 18. října 1907 v Praze. Jeho otec byl známým malířem a spisovatelem. Miloš jej ztratil, když mu byly čtyři roky. Po absolvování reálného gymnázia a absolvování právnické fakulty Univerzity Karlovy se stal členem nakladatelství Borový, které vydávalo týdeník „Přítomnost“ a deník „Lidové noviny“. Tam se seznámil s novinářem a spisovatelem Ferdinandem Peroutkou. 16. září 1942 byl zatčen gestapem a do konce války vězněn. V roce 1945 se stal ředitelem nakladatelství Borový a Topičovy Umělecké galerie. Po únoru 1948 se mu až na druhý pokus podařilo s manželkou přejít do západního Německa. Poté odjeli do Paříže, odkud v roce 1950 přesídlili do Londýna, kde dr. Jiránek pracoval až do odchodu do důchodu na ministerstvu zahraničí.

20. října 1999 – před 25 lety – zemřel v Praze JUDr. **Jan Sedláček**. Narodil se 23. srpna 1908. V letech 1936 až 1939 byl ředitelem Československého ústavu zahraničního, v letech 1939 až 1941 ředitelem Domoviny zahraničních krajanů a po roce 1945 krátce i řadový člen ČSÚZ. V roce 1989 se Jan Sedláček ke svému členství v ČSÚZ znovu přihlásil a byl novému vedení velmi nápomocen radami a zkušenostmi z doby, kdy byl blízkým spolupracovníkem JUDr. Jana Auerhana. Od roku 1998 byl čestným členem ČSÚZ.

22. října 2004 – před 20 lety – zemřel v Praze Ing. **Josef Havel**. Narodil se 12. srpna 1923. Josef Havel byl bývalý sportovec armády ČSR/ČSSR, bývalý funkcionář zahraničního Sokola, pracovník ÚV ČSTV, ředitel Krajského tělovýchovného sdružení, Nadace Češi Čechům a Sdružení Češi Čechům a dlouholetý člen a spolupracovník Československého ústavu zahraničního.

24. října 1899 – před 125 lety – zemřel v Perthu v Austrálii český botanik a cestovatel **Josef Polák**. Narodil se 18. března 1844 v Nových Benátkách. Vystudoval přírodní vědy a po studiích hodně cestoval po vlasti i po světě. Do Austrálie přijel jako šestatřicetiletý zkoumat botanické zvláštnosti tohoto kontinentu. V roce 1882 se připojil k vědecké výpravě australského cestovatele Johna Forresta, která měla za úkol provádět měření v provincii Gascoyne. Později působil řadu let jako inspektor Velké jižní dráhy. Na sklonku svého nedlouhého života se u něho kromě nemoci stále více objevoval stesk po domově. Trpěl zejména tzv. aneurismem a bál se operace v Austrálii. S domovem byl stále v kontaktu a posílal dopisy a články do Čech. Cestu domů však již nestačil uskutečnit.

24. října 1904 – před 120 lety – se na žádost vídeňských Čechů usnesl rakouský říšský soud na tom, že Zemská školní rada vídeňská musí otevřít dvacet českých veřejných škol ve Vídni a ve Floridadorfu pro 5 177 školou povinných českých dětí.

Soud přitom konstatoval, „že Čechové vídeňští nejsou národním kmenem a že česká řeč není ve Vídni řečí v zemi obvyklou“.

26. října 1959 – před 65 lety – získal český fyzikální chemik **prof. Jaroslav Heyrovský** jako první Čech vůbec Nobelovu cenu za chemii – za objev a rozpracování analytické polarografické metody. Měli jsme z toho velkou radost mimo jiné i proto, že prof. J. Heyrovský byl v letech 1946 až 1949 členem Československého ústavu zahraničního. Jaroslav Heyrovský se narodil v Praze 20. prosince 1890, kde také 27. března 1967 zemřel.

29. října 1919 – před 105 lety – vyšel v Praze první český časopis věnovaný krajské problematice – „Naše zahraničí“. Byl to čtvrtletník, jeho vydavatelem byla Národní rada československá a jeho redaktorem byl JUDr. Jan Auerhan, později od roku 1928 první předseda Československého ústavu zahraničního. Do roku 1931 to byl samostatný časopis, v letech 1932 až 1938 to byla příloha časopisu „Čechoslovák“, který byl celonárodním měsíčníkem vycházejícím rovněž péčí Národní rady československé. S příchodem Němců a Protektorátu Čechy a Morava časopis zanikl. Po roce 1945 se pracovníci tzv. studijního oddělení Československého ústavu zahraničního, jmenovitě dr. Jan Hůrský, snažili obnovit vydávání revue „Naše zahraničí“ a byla podána žádost o registraci „staronového“ časopisu. Ministerstvo kultury a informací však žádost zamítlo.

30. října 1974 – před 50 lety – byl ve Vídni v Rakousku založen českými a slovenskými exulanty a emigranty posrpnové vlny 1968 nový krajský spolek „Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku“. Kulturní klub je od počátku aktivní společenskou organizací české a slovenské komunity krajské Vídně. Spolek vydává kvalitní a reprezentativní měsíčník „Kulturní klub“. Od roku 1990 je Kulturní klub Čechů a Slováků v Rakousku zahraničním kolektivním členem Československého ústavu zahraničního.

Řeč

Obsah

Úvodní slovo předsedkyně Hany Hlaváčkové	1
ČSÚZ existuje již 95 let O Čechoslovácích za hranicemi našeho státu	2
Z členské schůze ČSÚZ	4
Česká beseda Záhřeb slavila v Praze	9
Symposium o češtině jako cizím jazyku na FF UK Zdravice předsedkyně ČSÚZ Hany Hlaváčkové	13
16. společné setkání učitelů u krajanů a lektorů češtiny	16
Návštěva krajanů z USA v ČSÚZ	17
Účastnice sokolského sletu z USA navštívily ČSÚZ	19
Prezident Petr Pavel obdivoval krajany v Texasu	21
Děti ze Zakarpatské Ukrajiny v Praze	23
Češi v exilu po únoru 1948	24
Ve Vídni Češi a Slováci zanechávají významnou stopu	25
Velvyslankyně Mexika navštívila ČSÚZ	26
Století od Pražského mezinárodního kongresu o vědeckém řízení	27
Událo se v ČR	28
Kulatá a polokulatá výročí v krajanském kalendáři – srpen, září, říjen 2024	32

Československý ústav zahraniční
děkuje svým členům, příznivcům a zvláště zde jmenovaným
za finanční dary, ze kterých může uskutečňovat vzdělávací projekty
pro děti našich krajanů.

GENERÁLNÍ PARTNER

NADACE
SYNOT

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ
KRÍŽ A PARTNEŘI

Valbek-EU, s.r.o. Liberec

AUREDNIK CS

Imperial Tobacco CR, s.r.o.

JUDr. Jiří HARTMANN

Mgr. David Ptáček

JUDr. Eva DOBROHRUŠKOVÁ

František STRÁNSKÝ

Miroslav LANGR

CASSINIS, s.r.o.

Ing. Vladimír BEZDĚK

R. JELÍNEK

UNIQA pojišťovna, a.s.

**JUDr. Ing. Světlana
SEMRÁDOVÁ ZVOLÁNKOVÁ**

JUDr. Ivana SYRŮČKOVÁ

PhDr. Helena BRIARDOVÁ

Hana HLAVÁČKOVÁ

**ASOCIACE
RODINNÝCH
FIREM**

Vydává Československý ústav zahraniční
Karmelitská 25, 118 31 Praha 1
tel.: 257 533 732, 257 533 734
e-mail: krajane@csuzkrajane.cz
www.csuz.cz